Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 27 НОЯБРЬ, 1979 ШУ. ● № 141 (8116). ● Мах 2 кепиг.

Дукха ха яц деррига мехаш оерцагIа а дахьа комсаш чуэцаш вай хиина. ХIаьта а республика комсаш лелаерашта матакзар пачхахьалкхен планагIа йоагIа а комсаш яха. «Чеченингушвино» кулгалхошка ладийгIача на хилар Iалама хьалаш аьттуу боацаш хиларагIа. Бахьда, укх шера дахчуга хьежача цIеьхта а гучадоал Iалама хьалаш мел хала хилча а комсаш Iилман ларда тIа хьалкхеаш, кхоанси уйла еш, динагIча опытех пайда эцаш хилча толамаш динагIа хулга.

Республика Министрий Совето белча соцавегIа хIара шера шиъ эзар гектара тIа керда комсаш дIайогIа езаш я, хIаьта укх шера цхьа эзари 1980 шера шиъ ах эзари гектара тIа йогIа ела. Мехкара кхы тIа а хкоачаргIйола эзараш тоцаш комсаш я уж. ХIаьта хьетача мьих хьахулераш, кердача комсий хIара гектаро лун дола бераат дукхагIча дахьбе

КЕРДАЧА КОМСИЙ АРЕНИЙ—ЙОАКХО

тийша хургда уж балхош тахан дика вIаштIехьадахьа, хургдолчох дог хазаш дарах.

Хоаш да, республика юрта боахам дегIабоалабеча лостамашта юкъе тIехьарча шерашка керттерча моттигех цаI комсаш лелаярга кхоачийта. Нохч-ГIалгIайчене кхьнача комсаш лелаеча Наурски, Шелковской, Надтеречни районашта юкъеса дIаотта саш я Малгобекски, Шалински районаш.

Дукха ха йоацаш хиндача боахама мехкаш эргайоахам тоарра дош дийцача областной партийни организаце актива собрание белгаддир де дезараш дукха хиларча, из керда а чоалхаме а хиларца хьаэттача хьалга хьожалга, дукхача боалхой психологи хувце, гIулакх вIаштIехьдоахачара а кулгаддечара а кхьнара форнаш дIахьа энергья, ашна. ХIаьта из атта гIулакх дац.

ДIаегIача комсий дика, хурбола цар хьунаьаш кукхагIча дахьба тийша хурба мутIарашта юкъара моттиг йоагIача тайпара юйса йитарах, дIайогIача комсий тайпах, динагIа тарлургдола сорт хьахаржарах. Эттара хьалха дIайогIа еза дика хьуаьаш а лазарашта дукъала отта йиш болаш а йола мехкаш.

Керда комсаш дIайогIалехьа тахан дела цигара лаьтта мишшад, хоттама хьалаш мелагIаш да.

Уж дешаш хила деза специалисташа, боахамай кулгалхошна дукхагIа уйла тIайохийташ. Агротехника ерриге бокъонаш лелаяро, хьийтача кьых бухсоцаш хьахургдар дегахьоабаш хиларо мара Iалашдергдац толам боаккхилга.

Нагахьа сапна керда комсаш Малгобекски районе дIайогIара балхаш дукхагIа долча боахамашка во лелац ала йиш яц, из ала йиш яц Шалински районе боахамех. Укх дийнашка хиннача КПСС обкома IV хьалхйуне белгалдаь ма хиларе укхаза парте райкомо райисполкомо лоаттабе боагIа тIахьожам лоаттабац комсаш дIайогIара еша задавеш боахамаша кхоачашьяра. Цудукхьа тIехьадоах уж кхоачашьелга. ХIаьта комсаш дIайогIир тIехьадахарах хургдар дика доваш да. ХIанзза а дело юхадетта дела дIайогIаш йола комсаш лерттIа дIа ца йогIар, цунна цхьана хьадда кьовсам лоаттабе беса комсаш мийкха хиларца. Партийни комитеташ, советски юртбовхама органашша хьадда гIулакхаш чакхдахка дела керда комсаш дIайогIачара а дIаегIарашта Iунал дечара а кхоачамбоацараш дIадахара.

Керда комсаш дIайогIара задавеш кхоачашьелга чакхдоаккхача бокхи лоархIам болаш да боахамаш дIайогIача комсий гаьмашца Iалашдар. Цу дахьбе боккха бехктокхам тIабуж «Чеченингушвино» объе-[redacted].

Керда комсаш дIайогIинга, дIаегIарашта гIулакх дела тIадилла деза динагIа опыт йолча специалисташта, цу балха шерра юкъедоаладе дела материальни а моральни а соагIатам долга, хьалха цу балхаца бевам болийтаргбола кхьдола гIулакхаш. Къаьст-къаьстача бригадашта, звеньяшта, гектаржинашта юкъе шерра социалистически хьь йоарилае еза балха тIа доаккхагIа хьожанаш тойтара.

Из къаьстта доагIаш да комсаш лелаелга керда гIулакх долча Малгобекски района [redacted]. Партийни, профсоюзни организацешна, боахамий кулгалхошен специалисташен массадола хIана де деза комсаш лелае мах Iомабара, цу балхацара дар бевам совбаккхара.

Дийцалийта йиш яц керда дIаегIача комсашта уж сихагIа дегIаккхийтар а церга шиш баллийтар а дукъа дукха гIулакхаш де дезилга. Из болх къаьстта тIахьожам лоаттабеш хила беза, хIана аьча, моттигаш а комсаш дIаегIа яьча церна лерттIа Iунал ца дар бахьан долаш уж кийкха хулаш.

Керда комсаш дIайогIинга бехктокхаме гIулакх да, дудукхьа болх дика вIаштIехьбаьккха, чьхх ца баьккхача кхоане во йолаш хургда.

«ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача ростовчаший инициативагIа шерра социалистически хьь йоарилаьй Грозненски экспериментально-механически завода болхлоша. Цу яхье дика ка йоалаш къахьегаш ба уж. Заводерча участкехи цехехи цхьаккха яц пачхахьалкхен плани тIайица декхараши кхоачаш ца деш.

Къаьстта дика къахьегарха белгалдьянна я укхаза Грехов Виктор Иванович керте латтача бригада коллектив. ХIанз 1980 шера йиълагIча квартала чотах къахьегаш я из. ХIаьта цу бригадера дукхагIбола слесараш-сборщикаш хIанзлехьа яттхагIча пятилетка задани толамца кхоачашъь ба. Царех ба слесараш-сборщикаш Чернов Виктор, Павленко Виктор, Демидов Виктор, кхыбараш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) слесарь-сборщик В. Чернов, слесарий-сборщикий бригадир В. Грехов кийтьаш йолча продукцеа долча чертежага хьожаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЗАМАНО ДIА МА ДЕХХАРА ХИЛА

Общества духовни вахаре музыкальни искусства лоаца сийлахьеи бехктокхамеи дакъа, дукхача кьамий советски культура деятелашта хьалхашна парте оттадаь декхараш дийцар СССР композиторий VI Ерригсоюзни съездо. 24 ноябре Москве. Союзий Цlен Колонни зале хилар цуп тIеххьара заседани.

Партелен халкъален лахкача идеяша дегаш уратотадаь, белгалду съезда резолюце тIа, советски композитораш халкъаца цхьана бах, шоай произведенешка хьагойт цуп дагардари уйлаши, социалистически Даьхе дIахо айярах хоъяраш тIадерзадаь дола пуппа карагIдьнна турпала гIулакхаш. Съездо чIоагIа тешаш белар искусства дешаех йола парте указанеш чакхйоахаш советски музыки деятелаша шоашта хьалхашка латта декхараш сийленца кхоачашдергхилярах. Цунна дола тешал — вай музыкальни искусства гонзагIий коммунистически уйла, социалистически реализма искусства партелен халкъален принципашта уж мутIахьа хилар.

ТIеххьарча заседание хьакхайкхийр композиторий Союза правленеи Союза Центральни ревизиони комиссеи керда состав харжарах йола итогаш.

ЧIоагIа дегаш айдениь а болаш съезде хиннараша тIайийпар Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетага моаршал дохьийташ дола письмо. Цу документа тIа хьагойтад ленински Центральни Комитета, КПСС ЦК Политбюрои, Леонид Ильич Брежнева халкъа хьа-торо бахьан, лаьттан тIа машари иразн хилийтар духьа кIаьд ца луш цар болх барах оелаш дола доккха баркал.

Социалистически культура дегIаярен эргайоахаш тоаярен хIара денна дикача дас ю йоакхо ярах тхоай дулхахцIех йолча партена кIоаргача дег тIара доагIа баркал оал оаха. Воах письмо тIа. Парте чIоагIа йоакхо ез кьалловц тхо, советски искусства деятелаш, тха кхоллам халкъа вахарца, коммунизм хьалъяра декхарашца айхагIа бувза гIо ду.

Советски музыка берзате дегIвахара ларда я коммунизма идеяшта, марксистско-ленински эстетика принципашта тешаме хилар, вайна гоама йола буржуазни идеологи мийча бесса я гучаювларца лоаттабу кьовсам.

Деррагача советски халкъаца цхьана тхо вийчлуш да В. И. Ленин ваь 110 шу дизара, Советски Союза Коммунистически парте XXVI съезда даха ма доагIара накъадаха. Вай мехка вахарера уж событеш ленински идеяй сийлено, советски халкъа карагIдьиначa турпалча гIулакхаша дегаш ураьттадеш йола къаьтта произведенеш хьакхолларца белгалъяха гIертарга тхо.

Музыкальни искусства тоязанчаша деррагача дегаца кьоабал а бу, хьал а лоац Советски Союза Коммунистически парте ленински ниъ, цуп Центральни Комитето, ЦК Политбюрос, хIанзарча замая гIоравьиначa политически а пачхахьалкхен а деятела Леонид Ильич Брежнева беш бола дукхача оагIорахьара болх.

Оаха, советски композиторашеи музыковедашеи деррига низаш дIалургда советски музыка керда ноталонаш яхара, социалистически культура дегIайоалаеча, хоьаш тоаеча керда холуш дикьа юкъедахьара.

Композиторий VI Ерригсоюзни съезд болх баь хьы[redacted].

(ТАСС корр.).

1982 шера чотагIа

НутлагIча пятилетка задани В. И. Ленин ваь 110 шу дузача дента кхоачашъяра доккхий бехктокхамеи декхараш тIайийпад «Красный молот» завода болхлоша.

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цIен сийна шоаш дешна дош хIанзлехьа дилза чакх а даьнна, укх шера плана тIехкхоачашъь 48 болхло ва заводе. Царех иттех саг ва тIайоагIача пятилетка шоллагIча шеро чотах къахьегаш. Уж ба токараш Г. И. Фуражеровский, М. В. Висаитов, Т. Ю. Юсупов, С. Н. Алаев, фрезеровщикаш В. И. Тимошенко, Г. Г. Кушнарев.

ХIанзалехьа диъ шера алан дийна тIехкхоачаш а ва, хьанар айдениь къахьегаш ва заводера 111 болхло, кузнецийн кхо бригада. Цар дош деннад 1980 шера 22 апрелега кхачалехьа пятилетка задани кхоачашъе. Графикал бархI-пхе бутт хьалха а баьнна къахьегаш ба уж. Диъ шера план хапал дукхка хьалха кхоачашъ а яь, хIанз тIадоагIача шера август бетта календарагIа къахьегаш я Вербицкий Викторе, Акатовский Иван Сергеевича, Ерыкин Михаил Ивановича кулгалдеча кузнецийн бригадаш. Яхье хьалхалеттарашка кийтьеш йола продукци дикен тIехдикен мара хилац.

ХIанз укхаза шоай новкъосташта масал гойташ, хьинаре къахьегарца белгалъяьнна ва 1443 коммунистически къахьегама ударник, из сийлен цIи лелаеш я 14 бригада, 4 отдел, кхо участок, шиъ цех. Царех я дахи пачхахьалкхен плани тIайица декхараш тIехкхоачашдеш йола Л. И. Пономаренко керте латтача № 7 йолча цехи коллектив Званченко Николая кулгалдеча модельни цеха коллектив.

«ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача ростовчаший инициативагIа шерра социалистически хьь йоаршаьрах а доккха бериву даьнад предприяте коллективаша, кхаш душ завода кулгалхоша. Массехк шу хьалха бIеьш бар шоай смении нормаш кхоачаш а ца еш, тIехьабусаш бараш. ХIаьта пятилетка дьхлагIа шу доладуча хана уж сапна бераш шиъ бIаь совгIа саг вар. ХIанз бIаь гаргга болхло мара васавеш шоай нормаш кхоачаш ца еш. Уж гаргарча хана уж а ца хилийтара дукха балхаш ду заводе. Шоай нормаш кхоачаш ца ераш тIачIоагIбаьб йоккха опыт йолча болхлошта, къахьегаш ветеранашта.

Завода коллектива доаха къахьегама толамаш тIа-тIа динагIа хилийтара чIоагIа лоархIаме гIулакх а хинна дIаоттад укхаза бригадни методагIа къахьегаш йола комплексни бригадаш вIашагIъехха йолаяр. Уж сапне йола бригадаш хIанз заводе итташ я, царна чуоагIа 680 болхло. Цу бригадашка хьежьаш дика болх беш ва с во болх беш ва яха дешаш дозаргдац. ХIаравар шийн хьинари низ кхо па беш къахьегаш ва лалла латтача новкъостал тIехьа ца виса гIерташ. Цуа совгIа, царех хIаране материальни безам совбоах шоай коллективана сина бригадни наряд тIехкхоачашъярга хьежжа луш йола ахчан преми тIа-тIа дукхагIа хулаш хиларо. Бригадера хIара болхло смении профессеш йолаш ва. Бригадерча болхлоех моллагIчо къахьегамеи производственни дисциплини толхань е браш йолаш продукци кийтьяь моттиг кийсъелча цунна преми ца луш социю. из дош дуйн бригада болхлой собрание.

Оксаре къахьегараъ совгIа шоаш кийтьа продукци тIехдика мара ца хулийташ бола болхлой дукха ба заводе. Шиъ-шиъ тамагIа а долаш продукци кийтьеш бIаь совгIа болхло ва укхаза. Царех ва токарь Г. Фуражеровский, бригадир Г. Гудушури, кхы дукхахбараш а.

Б. КОСТОЕВ.

ЙОАКХО ЯРГА ХЬЕЖЖА

Доакха а вIашита а кхы бIаьн кхоачашъеи яздайта бежах да укх шера Назрановски района «Экажевский» совхоза шурий-товарни ферме кхоабаш. Яиъ корпус а хьайбаш чуоаттадеш. НаIараш товаь, корашта кхагаш теха тхоаваш дIоахадьь, кхьэша гIулакхаш кхоачашдаь лерттIа кийтьяьй уж хьайбаш Iангара дахара. Из кийчо еча дакъа лоашаш хьинаре къахьегаш хиннай воккхагIволча дошаба Сапралиев Абукарен ферма заведуищи волча Евлоев Хьусейнен кулгалду коллективаш. Ферма йолча хьатIа а дека ергIаш а даь дIаоттадаь латт чая йоив. Цигача лаьттах дIаедла йоала мошачен гIожачен доакъарий силос а.

ИттлагIча пятилетка дьхлагIа шу чакхдоаккх совхоза доахан лелаераша къаьстта дика балха толамаш а доахаш. Шера план 260 тонн йолаш цар хIанзале дIаенний пачхахьалкхена 290 тонн шура. Соахна укх хана дIаенна 225 тонн мара яцар. БелгалдеIахка доагIа детташ дола доахан тIахьсетийта доацашехьа а цар иззал шура яьиха хилар. Мишта кийсденнад хьайбаш леладенай уж толамаш доахилга?

Царех цаI да дукхагIа продукци лургIолча фух дола доахан леладе гIерташ уж хилар. ШоалагIдар да дикагIа долча доакъарца хьайбаш кхоабаш хилар. Доакъара дикал лакхьелга кийсденнад из кийчдеш йола цех ферме хиларех. Нальгиев Висангира ва цунга хьожаш а оператора декхараш кхоачашдеш а. Цо кийн корпоцехка тайп-тайпара компоненташ а етташ хIара дийнахьа вIайхача Iаьарца кийчбеш бола «кхача» чаме хеташи юхе хIама ца дуташи бuз дIабоавх хьайбаша.

Поакхо ез шоай долаш сина доакхача хьожаш ба Евлоев Ахьмади Альтемиров Саламтарии. Совхозе кертерча специалисташа оттаьча графикагIа кхоаб цар хьайбаш.

Социалистически яхье а баьнна хьинаре къахьегаш ба доярнаш я. Тхьо—тхьо етт ба царех хIаранега. Укх шерара доахангара шура яккара планаш хапал хьалха кхоачаш а я, шоай толамаш дIахо алсамдоахаш ба доярнаш. Районе цIи хела ба Оздоева Золовбаш, Мутиева Катиши. Золовбана итт беттеи тхьаь дийнахьеи шиъ диттача хIара Iаттагара 2868 килограмм шура ньиккай. 1700 килограмм шера план йолаш. Цул дукха тIеохьайнсвац Катишт а. Цо хIара Iаттагара яьнкхай 2756 килограмм шура. Дика толамаш даьхаа кхыча доярнаша а.

С. АУШЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) доярнаш Оздоева Золовбаш, Мутиева Катиши, лаборантка Евлоева Лейла.

И. ПЛИЕВА сурт.

Советий мехка гIолла

МОСКВА. 44 предприяти юкъе а йолаш йоккха эксперимент ергйа министерствашеи ведомствашеи. Отраслей производства хьалашка хьежжа эксперименте дакъа лоацараша балха юкъейоалаергья Волжски автозавода оазтагIа производство, къахьегам, управлени елга, план вIаштIехьдахара комплексни система.

●

КАРЕЛИ (Грузински ССР). Грузе Карталински атагIа болх бе йолаьча механически хий деттача кердача станце новкъостал даьд Малхаяис-цери яха йонкха лаьттан массив йокъалах лорае. Укхаза Кура яхача хи чура бIаь метр лакха турбашца гIолла хьалтIадоах хий. ХIанз Грузе шиъ бIаь совгIа колхозийн совхозийн 80 эзар гектар — деррагача хиш декхача лаьттаех дьхлагIа дакъа дар механически хий декхача станцеша хина Iалашдеш [redacted] Гаргарча шерашка республика юрташкара пейзаж кхы а чIоагIагIа хувцеенна тоалургья. Колхидски лохаленашкара тIоадал латташ дола 35 эзар гектар лаьтта докъадара проект оттаьй.

●

ТИРАСПОЛЬ (Молдавски ССР). С. М. Кирова цIерагIча литейни машинаш еча завода разметчика ученикашта йола норма хинна дIаоттад пятилетко хьалхалеттача, СССР Пачхахьалкхеи преме лауреата Ю. Карабиненко къахьегама толамаш. Коммунист керте латтача опыта школе деша вагIача веррагача кхийтта саго шоай пхе шера задане хапал хьалха кхоачашъяй. Новатор ше 1984 шера чотах болх беш ва. Коммунистий инициативагIа хьалхалеттача опыта школаш вIашагIъехкай завода динагIбола токараш, фрезеровщикаш, электросварщикаш болх беш болча моттигашка. 200 совгIа школашка дешаш бараша шоай пхе шера задане кхоачашъяьй.

БIУБЕННА КЪАХЬЕГ

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цIеьна къахьегама совгIат кийчдара хьинар айденна болх беш ба коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча «Грознефтегаз» яхача веххдаьттан газовик управлене болхлой. Цар хапал дика хьалха кхоачашъяьй деррагIча техгнико-экономически хьовхламий итт бетта план. Укхаза шоай новкъосташта хьокхаш а гелаш болх беш во виъ бIаь коммунистически къахьегама ударник, коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча кхаь цеха коллектив.

Управленерча болхлошта юкъе дика къахьегаш хилара гIорбаьнна ба болхлой Хулаев, Солнышкин, Кузьменко, кхыбараш. Цар хIанзлехьа кхоачашъяьй пятилетка диъ шера задани. В. И. Ленин ваь 110 шу дузача дента кхачалехьа пхе шера план кхоачашъе а декхараш тIайийпад цар.

* * *

ХIара бетта плани тIайица социалистически декхараш тIехкхоачашдеш хьайоагIа Грозненски экспериментально-механически завода коллектив. Продукци маьхала оцхара итт бетта план 101.2 процент кхоачашъяьй цо. Къахьегама оксарле лакхъяра задани 2.0 процент тIехкхоачашъяьй. Арахеццача продукцеа вIабода мах лохбарах, бийдал, метала, электроэнерги кхьйола материалаш кхоарах задавел совгIа продукци маьхала яккхарах укх шера хIанзлехьа пачхьалкхена 36 эзар сома пайда баьб завода болхлоша.

Уж толамаш доахача яхье яьннача бригадаша кердача къахьегама хьокхамашка ихувл завода коллектив. ХIанзлехьа диъ шера задани кхоачашъяьй ков Грехова кулгалдеча слесарий-сборщикий бригадо. Пхе шера задани кхоачашъяь а итташ болхлой ба заводе. Царех ба сварловщик Юманкулов, токарь Черников кхыбараш.

Х. АБАЕВА.

МАСАЛ А ГОЙТАШ

Пятилетка дьхлагIча шера план хапал хьалха кхоачашьяра тIайица декхараш тIехкхоачашдеш я Шалински районера кхачан комбината коллектив. Товарни продукци маьхала яьккхара итт бетта план 119 процент кхоачаш а еш планагIа лаьрхIачул совгIа маьхала яьккхай цо 138 эзар сом мах бола продукци. Къахьегама оксарле лакхъяра пачхахьалкхен план а 113.5 процент кхоачашъяьй комбината болхлоша.

Из лакхъяра чотах кийтьяь планал совгIа арахийцача продукцех дукхагIьар. Нохч-ГIалгIай АССР кхачан промышленноста министерстве гIолла эттара хьалка пачхахьалкхен дикала Знак еннай укхаза кийтьеча боалий компота.

Шиъ сменагIа болх беш ба консервни цехера болхлой. Исмаилова Эсета кулгалду бригадеи Джамалдинова Гаврапати керте латта бригадеи я шоайла шерра социалистически яхь лелаеш. ХIара бетта цар производственни хьокхамий итогаш а еш, хьалхара моттиг хьакхар йоваййт бригадашкарча наха.

Дукха ха я кхачай комбинате А. Исмаилова къахьегаш йола. Ше укхаза болх беш йолча тIаьхь шера тайп-тайпара балха говзалеш карагIялай цо. Шийн опыт дог раьза доалаш дIа а луш дукха говзанчаш кийчбаьб. Цудукхьа лоархI цунах предприятерча массехк хьехамашта юкъе динагIа йолчарех цаI. Закатчица говзал цо Iомаярех цаI я Махмудова Шура, Хулиева ЗарaI, стерилизатора а закатчица а декхарех дика доархIаш цута Абдуллаева Тамара, кхыбараш.

А. Исмаиловаца цхьана укхаза балха а еш хьинаре къахьегаш хиларца бегагаьнна я прессовщица Эленаева Шукгьбант. Шийна тIабилла моллагIбола болх ма хетта дика кхоачаш беш комбината коллектива доахача производственни хьокхамашта юкъе диза дакъа доацаш хьайоагIа из. Цуа производственни хьокхамаш белгал а доахаш дукха совгIаташ цийнад, баркалаш яхад Шукгьбанта. Уж сапна шоай новкъосташта масал гойташ къахьегаш бола новкъостий дукха ба комбинате, уж ба цуп коллектив кердача къахьегама толамашка кхуьзараш а. Царех ба Исмаилова Марем, Таликгова Тоита, Тсаурнаева Нахапу, Магомадова Бирлант, Абаова Тамуся, Хузиева ЗарaI, кхы дукхахбараш а.

Укх шера кхоалагIча квартале социалистически яхье дьхача толамий итогаш йича комбината коллектив Шалински районни сийлен Улга тIа йихьай, КПСС райкомеи халкъа депутатий райсоветеи Сийлен грамота а лун. Из толам боаккхача доккха дакъа лаьцад лаьке цIераш яьхача болхлоша. Шоай торонашна а хьежа шера тIайийцача социалистически декхарех лаьрхIачул дикка хьалха кхоачашъе дош деннад цар пятилетка дьхлагIча шера план.

А. АХМАТОВ.

ПАРТИЙНИ ХРОНИКА

Мишта кхоачашбу соцам

Укх деношка Грозненски мехкдаьтта институтан парткома заседане дийцар «Идеологически, политико - кхетамна болх дІахо товбарах» бола КПСС ЦК соцам кхоачашбара гІишлошъяра факультета партбюрос беча балхах» дола дош. Цу хьакъехьа хоам бир факультета партбюро секретара, доцента В. С. Ординана.

— Соцам арабаьлча дукха ха ялалехьа из кхоачашбара оттаь мероприятеш тІагІертта чакхйоьхаш хиннад тхо,— аьлар цо. Цул тІехьагІа хьожаш хиннад из болх мишта лелабу агитколлективо, кураторий семинаро, общежитешка. КхоалгІчен йиъалгІчен курсай студенташа общественни Іилмай кафедрай новкъосталца шоай практика йолуш 300 беседа чакхъяьккхай. Студенташ юртбоахама балхаш де баьхйтача хана кхетама болх дика оттабьбар.

Цу деррига йиш хилийтай дешарах кхетар 90 процентага дІакхоачаде, преподавателий а студентий а общественни хьнар айде.

Цунца цхьана партбюро балха юкъе цхьадола кхоачамбоацараш а де. Царна тервам тІаьзар заседане къамаьлаш даьча Л. Б. Дидиговас, кхычар. Партбюрос общественни организацецІа чІоагІде деза, агитколлективо ший болх шерагІа боаржабанза баргбац, студенташта юкъе къаьстта патриотически, интернациональни, атеистически кхетам лулта тоа а дош, хаддаза къовсам лоаттабе беза кхетама балха юкъе формализм ца хилийтара.

Баьча балха итог яьй

Шоай тІеххьарча партийни собране пхийни производственни объединене коммунисташа дийцар юкххьанцарча партийни организацешка отчеташи хоржамаши деш хьахиннарех, хІаьта объединени бІерча хьайицача соакха сентябрь бетта дена ноябрьга кхаччалца баьча балхах дола дош. Цох лаьца къамаьл даьча парткома секретара Л. Т. Селезневас хьахьехар коммунистий производстеро авангардни лоархІам айбара, цар общественни хьнар лакхдара объединене ерригача подразделенешка белгала организаторски политико-кхетамен болх чакхбоаккхаш болга.

Шоашта тІаьсхка декхараш тешамо кхоачашдеш хьабоагІа коммунисташ А. П. Касторнова, Н. Х. Мирзоян, А. В. Рублев, В. Е. Маршалкина, дукхха кхыбараш.

Къахьегамхошта юкъе «ТІехьабусараш боаццаш бе болх» яхача девизагІа шерра ях йоаржалро, шоаш болх беча моттигашка кхычарна хьоахам луш болх беш хьалхалга латта декхараш кхоачашдара мугІарера бараш оврцагІбоахаши коммунисташ бола коллективаш шоай къахьегама декхарех тІехдиха лоархІаю.

КарагІдаьннарех шоаш дувцача хана белгал ца доехаш дитанзар собране къамаьл даьчар данза дисараши ледарлонаши. Объединене генеральни директора заместитела А. П. Касторновас, № 1 йолча филиала технолога А. Б. Самойловас хьагучадаьхар нерттерча механика служба Іалашон отделен балха тІа дола кхоачамбоацараш. Оборудоване болх во бар бахьан долаш дукха зе хул, хьаьчи продукце дикал лохлу, хан-ханнахьа яйаш йола материалаш лоаттаелта Іалашдаш Іалашон отдело.

Цхьайолча коллективашка социалистически ях лелаелга формально вІаштІехьдаьккхад, яхаш а дувцир собрано.

Цига тІаийцача соцам тІа дІаяздир коммунистий авангардни лоархІам кхы а лакх бе беаш хилар, хІара кулгалхо-коммунист шийна тІачІоагІъаьча участкера белхах дизза жоп лулта хьа а декаш. Цу гІулакхо цар отчеташка дукхагІа лодувгІилга могадир собрано парткомаи юкххьанцарча парторганизацешта.

Хьайбай боахама— дукхагІа теркам

Чакхъаьннай фермеш Іа даькхаро хийчьолго мишта латт хьокаш Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза парткома заседани.

Цига къамаьл даьча боахама кертерча зоотехника Хаштыров Мухтара Башира дийцар доехангара шура йоаккхилга укх тІеххьарча хана лаьгІденнилгаз, хьайбай продуктивность лакхъяра данза дартдоацача гІулакхех.

Хьайбаш Іангара дахара лерттІа хийчо яра хьалхе а деъз балхаш деш хиннай колхоза гІишлошъяра бригада. Бакъда, хІанз а ерригa фермаш йоагІача тайпара кийчъяьй ала йиш йолаш дац. Цига чакхдаха эша балхаш йистедоахаш ба хІана гІишлошъераш. Цу хьакъехьа шоаш сухал берхилларех тешам луш дар заседане цу бригада кулгалхочо Захарченко Алексей Павловича дакъамаьл.

Укхаза мишта дийцар хьайбай фермай шІеча уголокий хьакор - конкурс кхойнарца хьалхашка ятточа декхарех а. Цу даькъе чакхдаха лерхІа гІулакхаш дІадовзийтар парткома секретара идеологически дешашта йолча заместитела Костоев Уматгире Мувсас.

ХІара болхлочо тьинар кхоча деш къахьегар баьхан долаш шийна хьалхалйа латта декхараш дизза кхоачашдеш я Ермоловски элеватора коллектив. Дика болх беш хиларца белгальъяьна я укхаза Сатуева Малика. Колибровочни цехе зашивальщица йолаш цо къахьега дукха ха я. Къахьегара тІеря йолча Маликас массаза а ше деш дар дика ду, сменни нормаш даим тІехкхоачашъю. Предприяте дикагІйола хьехамча лоархІаш я коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цІи лелаеш йола Сатуева. «ИйслатІча пятилетка ударник» яха сийлен цІи а сийнай цунна. Пятилеткана хьалхарча диъ шера задани кхоачаш а я, тІадоагІача шера чотах къахьегаш я из хІанз.

СУРТА ТІА: зашивальщица М. Сатуева

Я. ЦУЕВА сурт.

ТОАБАЬБ КХЕТАМ БАЛАРА БОЛХ

Хьайбаш леладераша беш бола кхетама болх чІоагІа уйла тІайохийташ бу «Путь к коммунизму» яхача колхоза парткомо. Ма хулла дикагІа коммунисташа — кулгалхоша, специалисташа фермай коллективашка беча цу балха дакъа лоацаргдола гІулакх вІаштІехьдаккха гІерт парткома члеваш.

ХІара хьайбай фермена керте латт коммунисташ. Масала, хетий доахаш долча ферме заведующа ва коммунист С. Чапиев, № 2 йолча ферме — Т. Шитаика, № 3 йолча ферме — З. Дренова, № 4 йолча ферме — Костюченко Георгий Васильевич! Берригаш а дика организатораш кхетама болх ховпи ба уж. Дага дехача хаш а ца еш, хьалхе а отталча планагІа хав-ханнахьа ваха ца беседаши информацеши ю цар.

Иштта шоаш коллективашка бокхиа кхетама болх беш ба боккхагІбола специалисташ, боахамий кулгалхой. ХІанз цхьаькха а специалист вац колхозе общественни цхьа декхар кхоачаш ца деш.

Хьайбай фермай коллективашта юкъе творчески хьал оттадара. Берригача къахьегамхоша юкъарча аз харе дизза дакъа лоацара, социалистически ях вІаш тІехьъяккхара. ДегІаболаяра дешай чІоагІа терно ю колхозе. Цудухьа яхьа условешта керда юкъедихьад юкъарча балха юкъе дакъа лоцар, балха товъал лакхлор, производственни а общественни а дисциплина дика хилар, дукхала цийсса дика а продукци аралецар, хьалараш санна дола тІемаш.

ХІара керда цу доллуча хана пхенаш тІаийча декхараши кхоачашдара чоагаш еш а лайда ца йица резерваш гучайоахаш а йола собранеш ю ерригача фермай коллективашка. Цига хул производстве хьалха латтараш специалисташ. «Специалисташа тІадоагІача шера коллективо шоашта тІаийцаю кхоачашдулургда аьнна хотача социалистически декхарех, хьан малагІчунца ях лелайнча бакъахьа хургья» лувш цу собранешка.

Коммунисташ мІсзиге бап доярнашта, скотникашта юкъе а. Цар массане а дизза дакъа лоац коллективе бетта кхетама балхаца, социалистически ях вІаштІехьйоаккхача. Масала, ше дика агитатор хиларех тарре дІайовзийтар № 1 йолча шурий-товарни ферма учетчикас Н. Сидоровас.

Производстве хьалха латташ хьабоагІа доярнаш коммунисташ Хамзатова, Астамирова. Дукхаза а районни, республиканеги хьоахамаш улле тІа баьха хиннаб уж. Иштта дика вІаштІехьъяьккхай социалистически ях кхычa фермашка а.

«Хьайбаш леладесун ди» хІара бутт дІаболалуш дездлта традици а хиина дІаоттад колхозе. Укхаза итогаш ю шурий-товарни фермай яхьа, хьалхара моттиг яьккхача коллективана дІалу карара кара тела ЦІе байрах, моральни а материальни а поощрени ю колхоза хьайбаш леладераштa юкъе хьалхлe яьккхараштa.

Парткомо хан-хашахьа кердаяох гойтара агитаци, керда литература, газеташ, журналаш лоаттаду цІеча уголокашка, укхаза еш лекцеш а. 23 лекторах латта лекторски группа я колхозе. ХІаьта хІара ферме бетта — 2—3-за кинофильм хьокх.

А. ЗИМАРИН.

Отчет лу болхлой комитето

Дукха ха йоаццаш «Предгорный» совхозе хилар отчетно-хоржама конференци. Цига дийцар болхлой комитето отчетни юкъа баьча балхах. Цох лаьца доклад йир болхлой комитета председатела Аслаханов Іабдулбеха. Ревизионни комиссе баьча балхах доклад йир цун председатела Бизаев Іабдул-ВахІида.

Пренешка къамаьлаш дир совхоза партбюро секретара Хунгирханов Лаьчас, шолагІча отделене управляюще Гахаев Іабдул-Хьамида, совхоза директора Хасбулатов Лаьчас, яхаш леладераша Мусалаев Оалхазара, Исмаилов Мовлде кхычар.

М. ЭПЕНДИЕВ.

Саги закони

КІЕЗИГАГІА ХУЛ НАЬКЪАШКА ЗУЛАМАШ

Нохч-ГІалгІай АССР чурча гІуланхий министерства паччахьалкхен автоинспеце укх шера ийс бетта баьча балха итогех хьалхара моттиг лаьцар Ленински РОВД ГАИ отделено. ХІаьта цу воккха воацача коллективо уж толамаш даьхад цун воккхагІволча инспектора, милице капитана Бузуртанов Іаьлий Мувсас, кхычар шоай болх дика лелабар бахьан долаш.

Наькъашка аварен ца хилийтара йола мероприятеш чакхъяхар, шофераша корта бохабу малараш меларда дара къовсам лоаттабар, хІаьта эха машинаш болх бе ара юергІоаца гІулакхаш вІаштІехьдахар да воккхагІволча инспектора балхацара эггара дикагІдар. Шийна тІачІоагІдаьча авто-боахамашка баьхьа боагІача тайпара ма болх дІабахьа вІаштІехьдоал цун.

Зулам ца хилийта аттагІа ди цхьа хиина даьвнчул тІехьагІа из гучадоаккхачуш дІадерзадечули аьна хеташ ва Іаьлий Мувса. Цхьа бийсана автомашинаца зулам а даь къайлаваьнна саг хьалаха гІерташ бийсана наб йоаль дийнахьа сатем боаш ше хьийга къа дагаут цунна.

Укх шера март бетта цхьан дийнахьа Алтайски улицагІа машин тІатехи 2 саг лоза а вась захов цхьа саг аьнна, хоам хилар Ленински РОВД. Зулам даьча дІа а яха сихха лер яккха йолара гІа хІама хиланзар оперативни группа. Ах бийса аьна ха яр, йоазам хиларца яйнаар лераш.

Лозабьрех цаІ дукха ца гоаш велча зуламхо гучавоаккхилга догдоахилга йоппаш да аьнна хеталуш дар. Дикка ха дІаяхачул тІехьагІа мара цу зуламах хоам баьбапар капитанага Бузуртанова.

Цу уголовни гІулакха ерригa материалаш Іийцачу тІехьагІа зулам хулаш бІаргадайна бола нах лаха волаведар капитан. Дукхьал нов. Бузуртанова чІоагІа гІеввир за шоллагІа гІулакх тахнар бахьан долаш корамир зу ули хулаш тІамисвенна вола теш. Масала, машина номераштa юкъера: цхьа цифра хьаьда 3 и е 8 я оалалуш, машина бос бувца могаш ва цар из теш а. Зуламхо хьалахара кхоачамбоалаш мпар уж даннеш.

Цхьабакъда ди-бийса ца лоархІаш бехке вола волитель хьалохаш шоллагІа а юха ваха зулам хиина моттиг тахкарах корайир саьча лампай Іоакъвигаш, асфальта тІа йиса машина лераш, кхыдола лоадам боаца хІамаш.

Бехке ва аьна хеташ вола саг волча бахача цІа чІега боаллаш хулар. Гаргала нах болча лечкъа ваг Іаш хиннарв из. ХІаьта хьагуча ма ваьлла соца а вавь бехке ни-ча дутьал даькла бахьан долаш висар зуламхо. Законах доагІача тайпара таІзар дир цунна. Цу тайпара пулакхой гучабаьха моттигаш кІезига яц воккхагІволча инспектора Бузуртанова балхаин.

Укх шера берашта наькъашка лозадаь зулам ца хилийтара лаьрхІа «Бераш лоралех» аьна цІи а йолаш операци хилар. Ала деза бер лозадаь, дийна Ленински районе цхьаькха моттиг ца хиннилга.

ВоккхагІвола инспектор Бузуртанов Мувса каст-касте хул «Сельхозавтотранс» объединене Грозненски автотранспортни предприяте, городе лостам лоаттабеча спецАТХ, автоотряда вІашагІтехача автобоахаме, цассанирсиг авто-транспорта Грозненски производственни объединене, кхыча моттигашка. Наькъашка машинаша зуламаш делта, корта бохабу малар менна шоферош машинашка новкъа арабухилга чІоагІа лоаденнад. ХІаьта аварен ца хилара йолча пропагандана лаьрхІа гойтара агитаци дика кийчъяьй цу предприятешка. Иштта укхаза а машинай моторахь, кхыйола оатахалаш Іоамара, машинаш лелари йола районна а республика а дикагІйола опыт караерзалра уголок.

Наькъашка зуламаш ца дувлийтилга, боацамера машинаш технически дика хулайтелга лерттІа лелладеш бокккъонка вола активист ва «Чечингкоштранс» объединене движене кхерамален инженер нов Адисико «Лоралле бераш» яха операци хиннача деношка районерча дешархоша наькъашка лелара правилаш толха ца яйтара дика къахьийгар цо.

Йоккха я Іаьлий Мувсас доал деш йола моттиг. Цунна чуйоагІа дукха машинаш долаш йола Ленина, Жуковска, Маяковска, Московская цІерагІара улицаш, Петропавловски шоссе. ХІаьта шийі болх дика вІаштІехьбаьккхаб инспектора, цудухьа цун участерча наькъашка дитІехь кІезигагІа да хул аварен.

Милице капитан Бузуртанов Нохч-ГІалгІай АССР МВД ГАИ болх беш вола 10 шу совгІа ха я. ХІаьта наькъашкара аварен ца хилийтара профилактически болх барагІа, уж кІезиглуш хилааргІа республика чурча гІуллакхий министерства: цун ГАИ, Ленински РОВД администрацеша, советски, общественни организацеша дукха совгІаташ тийнад цунна. Дукха ха йоаццаш воккхагІволча инспектора вахаре лоархІаме хІама хилар. Коммунистически парте член хилар из.

1978 шера йиш балха тІа доккхий хьоахамаш дахарах, РОВД коллектива юкъарча малареп дизза дакъа лацарах милице отличник яха цІи елар цунна. ХІаьта из цІи сийленца лелаеш а ва нов. Бузуртанов. РОВД болхлоша юкъе агитатора болх беш ва, «Знание» яхача общества член вола къона коммунист. Цул совгІа района авто-боахамашка цо еш техникана лерттІа доал дара, лелара шофераш тІаьхьешаш йола лекцеш.

ХІаьта хІана дукха ха йоаццаш эккара Бузуртанова вахаре кхы цхьаькха а дика хетар хиннад. Наькъашка аварен хилар лохдарах, авто-боахамашка профилактически болх дика лелабарах ханал хьалха капитана чин делар Іаьлий Мувсайна.

А. ПЬЯНИКОВ.

СУРТА ТІА: Ленински РОВД ГАИ воккхагІвола инспектор, милице капитан Бузуртанов Іаьлий Мувса.

Халкъа дружина

Республикерча предприятешта юкъе эттара йоккхагІчарех я «Красный молот» завода коллектив. Эзараш нах ба укхаза болх беш, цунга хьежжа йоккха халкъа дружина я укхаза вІашагІъеллар.

23 эзар совгІа саг вахача участке пхи маршрут вІашагІъеллай, хІаране 5—6 улица чу я лоацаш. Маршруташ чакхъювл нах дукхагІа бахача, лелача моттигашка гІолла. Масала, «Деловая» яхача улица тІа я кагирхой, цин общежити. «Северная» яхача улица тІа гастрономаши, промтоварни тикаши, из кхоачалуча къилбаседа оалаш йола рынок я. Опорни пункто бІарг локкаш я цин юкъера школа, цукха берий бешамаш, яслеш, кинотеатр.

Опорни пункте болхлошта правопорядок лораяра новкъостал де заводе вІашагІъеллай 1000 саг чуйоагІа шийі лоІаме йола халкъа дружина. Дружинана кулгалду завода парткома секретара нов. Е. Н. Пучков керте латтача штабо.

ХІара саррахьа дежурстве аравоал тхьо — тхьаь пхиъ дружинник. Из тоьъал боккха низ ба, хІаьта а опорни пункта кулгалхошта уж тхьаь иттанел кІезигагІа ца хилча бакъахьа хетар

Дружинникаша чІоагІа новкъостал ду чурча гІуланхий организацешта правопорядок лораяра. Дуккъал чакхбаьнначa октябрь бетта № 2 йолча опорни пункте дежурстве араваьннав 669 дружинник. Цул совгІа дежурстве болча наха новкъостала завода хІара саррахьа цхьаьца автомашина яхийтай.

Опорни пункта болхлоше а халкъа дружинникаша а октябрь бетта общественни порядок толхаяр бахьан долаш 48 саг соцавьв. Белгалдаккха деза царех 33 саг корта бохо малар менна хиннилга. Царех 20 саг медвытрезвителех 7 саг Ленински РОВД-ек дІабитаб. Общественни порядок каст-каста телхаеш вола 8 саг профучоте оттаваьв.

Октябрь бетта общественни порядок телхаечарна кхуваш боагІачарех пхи саг хиннав. Из чІоагІа тервам тІаозаш хІама да. Кхенза бараш харцахьа ца лелайтара, царца бу профилактически болх кхы а тоабара № 2 йолча опорни пункте лаьрхІа секци вІашагІъеллай. Цунна кулгалдеш я берий цІен инспектор Шамова Анна Николаевна. А. Н. Шамовава новкъостал деш я балха а вахара а йоккха опыт йола «Красный молот» завода болхло-дружинник Матвеева Зинаида Алексеевна.

Секце лерттера декхар да общественни порядок телхаеш болча кхуваш боагІараща кхетама болх лелабелга, даьшта-нанашта новкъостал делга, учете латтача хІара кхуваш воагІача сага къаьстта шефство лелаелга.

Дружинникаша дакъа лоац района предприятешкеи, учрежденешкеи, дезалашти, школашти новкъостала вІашагІъехкача комиссешка беча балхаца. Саррахьа, шоай маршрутах араьвнна дружинникаш хьож учете латта кхенза бараш фу деш ба. Тохк цар цІагІара вахара хьалаш мишта да. Продовольственни тикашка корта бохо малараш кхенза барашка дохий хьожаш рейдаш ю. Масала, октябрь бетта халкъа дружинникаша цу тайпара бархІ рейд йир. Корта бохо малараш кхенза барашка дохкара правилаш толхаяр бахьан долаш протоколаш уттаваьд.

Кхенза бараща беча профилактически балха юкъе тІеххьара моттиг дІалоацаш яц бокъонний пропаганда а. Къахьегамхой бахача моттигашка правовой темах лаьца дружинникаш лекцеши докладаши еш. Октябрь бетта № 2 йолча опорни пункта доалон тІа бахача наха, царца кхенза бараш а болаш, цхьа лекции цхьа доклади яьй.

Со опорни пункто хиначa саррахьа правопорядок лорае араьвнаяр № 17 йолча цеха-дружина. Дружинана керте латтар цун командир П. А. Бисалов. Из заводе вІашагІъеллача 31 отдела юкъе дикагІа йола дружина я. Берригаш цхьана хьабоагІаш, дежурство лерттІа чакхйоаккхаш ба цу цеха дружинникаш. Иштта, дикагІчарех лоархІаш я № 5, № 7 йолча цехий дружинаш а.

— Кастта, цу чакхдоаллаш тхоай дружинаша баьча балхага хьожаргда тхо, — аьлар завода парткома секретара Е. Н. Пучкова. — ДикагІчарна дипломаш, ахчан премеш лургья, цул совгІа кхоккха ди отпуск я ІотІатохаргья общественни порядок дикагІа лорайчарна.

ДоагІаш сий да цар дер. Хало ца къовсаш яьха сатем лорабеш ба уж.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

«МАССЕ А ОАГІОРАХЬАРА КХЕРАМЕ ВА»

Халкъа кица да: «Вир тІехьашкахьара кхераме я, гала — хьалхашкахьара, хІаьта совлен малар молаш вола саг — массе оагІонтахьара», яхаш. Бокъала аьлча, да а да тІехдаьккха къаракъ малилга шийі лоІамагІа саг эгІаве гІертар санна. Цо Іалаьмате доккха зе ду паччахьалкхена а сага шийна а. Цунга гІолла дукха моттигаш хул прогулаш еш, балха моттигаш хувцаш, брак совъювлийташ, оборудовани йохаеш, аварен хулийташ, и. кх. дІ.

Малара дукха дезалаш бохабаьб. Бераш нийсача кхетамца хьалхехьара Іоткъам бу. Бечача дезалех 40 процентe алименташ телярех 80 процент из бахьан долаш хьахиннад. Къаракъ меларца хьахул дерригa хІана дин аьнна кагай хулиганск гІулакхаши 50 процент зуламаш.

Цудухьа «Правопорядок лораелга тоадарахи бокъонаш телхаярца лоаттабу къовсам чІоагІбарахи» КПСС ЦК соцам тІа цІаькхазза а хьалхадаьккхад тІехдаьха къаракъаш мелараша лоаттабу къовсам кхы а чІоагІбе безилга. ХІаьта из дара бисза пайда эца беза законаш тІа белгальъяча а балха практико шоаш пайдане йолча хьахьекхача а правови актех.

Иштта, ванпа йоваш долча тІехдаьккхаи ца доагІачея малар мелараши къовсам лоаттабара 1972 шера 19 июнерча РСФСР Лакхехьарча Совета Указо улицашка, коашка, стадионашка, паркашка, кхыча общественни моттигашка корта бохабу малар мелараш и кеп хиина а болаш цига лелараха 30 сомага дІакхоачаш гІод тоха бокъо лу.

ХІаьта совлен къаракъ а мена общественни моттигашка гІолла лела саг медвытрезвителе дІакхоачаве воагІа. ХІаьта цига гІулакх дарах доагІаш дола ахча дІадала а деза. Шоаш саг гІод тохарах е медвытрезвителе из кхоачаварах ца болх беча е дешача администрацега и общественни организацешка а хоам бе декхарийла я чурча гІулакхий органаш.

Белгалдаьл малар мелараша общественни воздействи ар — уж премеех боахилга, салоІача цІеношки санаторешкен бахара льготаи путевкаш ца луш бутилга, паччахьалкхен цІа далара арахІа тІехьйоанилга.

Кхелетаршта корта бохабалла малар молалара 30 сомага кхаччалца гІод тох цу гІулакхаш бехке болча даьшта-наношта е кхыболча наха. ХІаьта из цар даим деш дале чувалла пхе шерага кхаччалца суд е тарлу. ХІаьта хадданза малар мелар бахьан долаш шоай дезалаш халача хьала тІа уттабу нах алапи о пенси кара хьаийдара бокъонах баха йиш я суде гІолла.

Шоай лоІамагІа дарба де тутаи боаца алкоголикаш кийнагІа дарбан-къахьегама профилакторе дІахьожабе боагІа цхьан е шин шерага кхаччалца йолча юкъа. Из дош общественни организацей, къахьегама коллективай е паччахьалкхен органий ходатайствои медицински заключени йолаш хилча халкъа суде дийца а дийне къовстаду.

Закона цу дІадехарех кхетамца пайда эцаш хилча йиш хулийт тІехдаьккха къаракъ мелараша лоаттабу къовсам толаме лелабе.

Біьш бола нах медвытрезвителашка дІакхоачабу общественни моттигашка малар мелараш е зуламаш, дарах бехктонтаме оз, дарба де хьожабу. Из цу гІулакхан цхьа оагІув мара яц е керттера я ала йиш йолаш а яц. Цул лоархІаменгІа да саг хаинахьа малар маргдоацаш ххатохилга. Эггара хьалха из де декхарийла ба цун новкъостий, гаргара нах, цунца цхьана болх беш а вІашин улув бахаш а бола нах. Цхьан дешаца аьлча, малар мелилга лорадгдоаца хьалаш хьаде деза массанахьа. ХІаьта из вай ца деш дисача е мелал гойтача моттигашка сов а буал малар меланаш.

Хьавдаргба вай торговле болхлои. Царех дукхачар хадданза телхаю малар дохкара правилаш. Ресторанашка, кафешка малар дохкара оттадь боарамаш вІалла тервал ца дар. Бахьан долаш вытрезвителе е милице вига веаргa саг дІакхоачавеш моттигаш хул.

Маларца дувзаш хул вай вахаре уттa дукхa гІулакхаш а. Хьалхара алапи е преме ийцача, керда костюм е кхыйола хІама ийцача иларна из хІама дездеш бараш ванна юкъе нийслуш ба. ХІаьта алмигга саг Советски Эскаре накъавоаккхаш хилча, керда бер даь моттиг хилча малар ца оттадича вІалла даргдоацаш санна хет.

Шекo яц, вахаре нийслуш да цхьадола вай дог гІоадоаха гІулакхаш дездаша дита йиш йоацаш. Из дара мукъа лу хІара сага Вайна ца [illegible] фуд аьлча из да саг гІадаугаш е цунга баьа кхоачабеш дола моллагІа хІама ниисделча из тІехдаьккха къаракъ маларца белгалдоаккхаш хилар.

Малар меларца харцваьнна саг юхатохара боккха низ болаш я къахьегама коллективаш. Бакъда, дукхача фактаца хьегойт цох вай лерттІа пайда эцаш боацилга. Милицен суден органаша коллективашка письмош дІаухийт, хоамаш ду цар цхьаболча болхлоша менна а болаш леладаьча харц гІулакхех лаьца, уж бехктонхаме оалилга дІа а декхаш. Бакъда, кІезига моттигаш хилац коллективашка уж лаьхаташ вІалла ца дувцаш, хІаьта дувцаш долча а из цкъаза формально чакхдоаккхаш.

Цул совгІа дукхахьехьарча кадрай отделашка, профилактика яра йолча советашка, профсоюзни комитеташка кхыметтел учете ийдаш уж ховаш. Иштта, талмаста латт цхьаболчар шоай дезалашка совлен къаракъ мелараш хьаухача хоамех де доагІар делга я. Цунга хьежжа социалистически яха итогаш еча хана теркал ца деш дут уж гІулакхаш.

ТІаькха мел айлургбар къахьегама коллективаш общественни организацей лоархІам, нагахьа санна тІехдаьккха малар молача шоай болхлочоа алапи кара дІа ца далийтар е цу тайпара вир низагІа профилакторе дарба де вахийтар дехаш ходатайство йича. Бакъда, из наггахьа мара деш-м дац.

Из деррига нІалхош да цхьаькха. Маларца харцваьннар юха ца тохарал совгІа цар га данна гІерташ хул цхьабола кулгалхой. Масала, «Малгобекнефть» НГДУ жилищно-коммунальни контора болхло Гадаев балха яра а ца йолаш цІагІа къаракъ молаш Іеш хиннав. Цу юкъа хулиганство лелярах 10 дийнахьа чувелла ваьллав из. Из молаш хиина ди болх баьр санник чувеьлла деноп цамогаш тиниараш саннен дІаяздаьд пароводоцеха начальника Мисербиева. Цул совгІа цу бетта преми а хьожаьай цунна.

Балха хана, бригадирашеи мастерашен дакъа а лоацаш, корта бохабу малараш молаш хул «Грознефть» объединене СМУ-ра, дукха комбинатера, ПАП-1, вагонни депора, Грозненски буруя тохара управленера, «Союзавтоматстром» заводера цхьабола болхлой.

Къаракъаш малар декха зулам да. Цунца лоаттабу къовсам вьттув болаш лелабе йиш яц административни органаша, медицински учреждеецша, къахьегама коллективаша, общественни организацеша, цхьа барт а болаш лоархІагІа ца йоалаш, тІагІертта болх ца бойя. Торговле организацей кулгалхоша: пищеторга — нов. Умарова А. А., «Гастроном» торга — нов. В. М. Шешенина, ресторанийи кафейи треста — нов. Арсамбаова, респотребсоюзой ОРС-ех де мел доагІар де деза корта бохабу малар дохкара правилаш телха ца яйтера.

ХІара предприяте кхетама болх белга, наха салоІам вІаштІехьбоаккхилга тоадарца цхьана общественни порядоки социалистически общежите правилаши телхиэрашца лоаттабу къовсам чІоагІбанза баргбац. ХІаьта из Іалашдеча керттера данза даргдоацар да цу гІулакхацара коллективай, общественни организацей, кулгалхой бехктонхам айбар, къаракъ мелара духьала лоаттабу къовсам алара а доацаш бокъонца гІулакхаца чакхбаккхар.

А. МОРОЗОВ,
республика прокурора заместитель.

Таханара Грозный. Черноречье яха поселок к гушъяр. Г. Куриленко сурт.

ЖА ӀУЙ ДЕШАШ БА

Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхозан жа леладеча фермашка кIезига кхиархой бац кхахьеташ. ХIара шера дукхагIо хул укказа жа Iуй.

Надаев ХIарон Курганов Янгайтари шоай дешй хикъ хьа а лаьца, жа Iуй хиннаб. Школа йистеяьккхачул тIехьагIа жа леладеча цеха балха баьхкаб уж. Iуппта новкъостал а деш, жа леладара опыт Iомасш хиннаб уж. Укх шера гуракхьа, керда Iуйлош вIашагIдохкача хана. ХIаронахи Янгайтарахи боккхагIа бола жа Iуй хилар. Царга доал де дIаделар къона жа.

ТIадоагIача шера шоаш леладеча жа Iулацита юкъерча хIара устагIанна тIера 7.3 килограмм тха доаккхаргда аьнна дош деннад къоначо Iуйша.

Надаеви Курганови – шаккхе а болх бешиехьа а дешаш ба Наьсарерча юртбоахама техникумс кхалхарвар йилъитIчен шоллатIаар пхьалгIчен курсашка.

Е. ФАРНИЕВА.

Iоажал эшаяьр

Ха хилац кхатIауза нах кхоачабенна. БIаьсти, аьхки, гуракхе, Iаи укказа, Волгограде хьаьуз бIаьш нах — кхиха а йоагIаш «сталинградцаш» аьнна цIи йоаккхаш бераш, волжски чIоагIапа баьхи долаш байнарашта зерат де ухараш.

Вай Даьхен эрригача минингашкара кха ца Iеш — хьаьуз социалистически мехкашкара гражданаш, делегацеш, туристаш. Массанена а шоашта бIаргаго лоа бирса тIемаш паьтта уж йицлургйоаца моттигаш, из Iовкъарахи гаргехи юкадийнъанна Волга тIа дIаэтта город.

Уж цецбувлаш хьеж Мамаева кургонерча памятник-ансамблага. ХIанз «Сийлен кремлал цунах». Цунна хьалхашка улл Ленина проспект. Лакхача мицашта юхаз гIолла тIех а бувлаш кургана лакхе хьаьлхуз нах. Уккозаро «Меттахьа ца доллаш латта» аьнна Даьхоннананна оттаяь скульптуре дика бIаргагу царна. Уж хьожаш чаккбоал тIемо дохадьча панашка, турпалхойи гIайгIанех мандашка — Сталинградски тIема эпопея йицлургйоацеш долча кхы дукхача хIамашка. ХIаьта тIома сийлен зале Iочуэзо уккача байракхаш тIа дIаязъь я уккоза мийра латаш байнарий цIераш.

ЦIаьан дийнахьа Мамаева кургане хьапаодаш вар ханне эIамига воаца, бакъда тIах аьнна вола цхьа саг. Массадолча хIамангга хьожаш вар ше немцаща тIом баьча машиннаькъа вокзале, городал арахьа, чоанаш ь госпитале аига Волгапа даьха ваьчкача берде йисте, кхыча моттигашка тила лаьрхIа Грознора вена из.

ТIома сийлен зале соцавелар саг. «Байнарий цIерашка тьежа со, вовзашвар корорговцар тоа. Iовш тайпан цIераш: Акулов, Борисов, Воротников, Гаврилов. Дукха ха йоаких хIаранех вздьер дешеш. Доккха са а доьккха, дагалувц: «Са взводе хинна салте Гаврилов вий-те иза», вац мотт сона, цIераш цаIаш яц. Цунах-м Иван ма оаларий, юхо а тьожаш дIаволапу: Давыдов, Иванов, Коломецев, Очередько. ЦIаьхха соцалу из.

Очередько! Са тайпан саг вий-те яр? ЦIи, даь цIи мишта я хьож из. Ше — Очередько Иван Алексеевич ва-кх. Iаккха дагадоа цунна тIом болаш шо веннав аьнна цIагIарбаоше хьаийца хинна извещени.

Шийна улун латтача сегагахьа дIаверз Очередько Иван Алексеевич.

— Хьажал! ХIанзалца байнарий списка тIа хиннав-кх со. Iодешал. Очередько Иван Алексеевич. Со ва-кх из...

ТIем тIа массехказа веннарг лаьрхIа хиннав Иван Алексеевич. ДагадоагIа цунна цкъа командира тIем тIа турпалал гойташ веннав аьнна эйта хинна извещени.

ТIама хена сиха кийч а баь командирий чинаш делар Грозненски пехотни училища курсанташта. Лейтенанта чин а денна ишттa сиха тIома часте дIахьовзаь. Харъчовна юхахьалхара тIом беш хилар Грозненски моккдаьтта института студент Очередько Иван а.

Дукха къамаьл дерах вацар цун комбат. Цикъа кулг дIа а деккйта — дIарча юртера немций арабахе безаш да венна хьалхашка латта деккар, — аьлар цо. Батальона хьалха гIодаш танкаш хургйа. Клетадой оаш деккар — юха а хетт цо зIамагIболча командирашка.

Танкашти тIаккха йолвлар пехота. БIаьхлуш а чIоагIа а хилар из тIом. Укказа вийра батальона комиссар. Атака болхерашта хьалха хул коммунисташи комсомольцашии. ВIашин дегIала а баха беш бола тIом болабелча шоай чоанаш хинна салтий а бита немций байдар. Цу тIем тIа шин взводахьалха вар лейтенант Очередько. Шоай командирегара масал а эцаш моестагIашта чухьийлхар салтий.

Хьаьккхар юрт. Бакъда, къилбаседа оагIорахьа дIахо а тIом беш яр немецин миномети батарея. ЦIаьхха оага а ваьна Iовежар лейтенант Очередько. Латаш чуболхараш гаьна баьннабар цу моттига.

СелагIа юртал арахьа Iохайшача воецаш коравир шоай командир. Чоанаш аьраш хьалгулбаьнул тIехьагIа штабе хьажача цига а вацар. ТIаккха мича ваьккхав ца ховш вайнарг а лаьрхIа дIалаздир даьта-наьнага. 1942 шере цу хапача доношка дукха мийспора цу тайпара зIамаш. Бакъда, цун дальшта-м йоккха гIайгIа яр из. Дукха ха лькхар нанас елхаш.

ХIаьта вайнавцар Иван. Юхе гIолла тIехйоалача машина тIебагIарлуйта водан харша чу улла цIеша вийзе эпсар бIаргавайна хьал а нийца цу сакьата дIавикхар медсанбато. Из хинавр юкъа тIема даькха медсанбат. Цигаре йоккха чоанаш хинна вола лейтенант дIавикхар Астраханени госпитале. Вийрзо аравьйлча цу хана Сталинграде тIом беш йолча 13 дивизе дIахьожавир из.

— Пулеметни взвода командир хургва хьо, — аьлар Очередькога. Вокзала гонахье хьа а лаьца дIаэттар взвод. Цу хана немций атака а кийчлуш бар. Пулеметчикашта юхе бар автоматчикаш а. Автоматаш еттaш логабешие а эттара чугIертар фашисташ. Тiаккха юхапа йолаелар Очередько взводера пулеметаш. Шоаш хьалха хинначa юхе IотIехьашка боьвар немций. ШозлагIа чугIертача а хIама гилезар цар. Цул хьалхагIа массехказа хьа а дIа а йоахаш лаьтта из лоархIама стратегически пункт — вокзал йита тIехьешка бала бийзар фашистий наха а тезника а доккха за а зулаш.

Цу хенна ххьча участке дIахьожаь хиний Очередько взвод. Тiаккха шин взвод «Баррикады» яха завод йолча а «Красный октябрь» яха завод йолча моттиге хиннай боккъонца хьадувцo дагадоагIаш вац Иван Алексеевич. Цхьабакъда, Сталинградски тIема цу халача зана шин нах моестагIашта гIо тIахьешна ца боалаш дутьел латтагга дика дагадоагIаш-м ва из.

Укказа тIехьара тIом беш юхе а чоанаш хинна дIаенхьаав взвода командир, цIеша биза малаш ба хоергдоаца боабаь пулеметчикаш, лаьтта Iодажа улла Очередько зIамаш чуйоавка галий бIаргадайча лейтенант вийнав моттеш юха я «Даьхе баьъан долаш тIем тIа майра латаш веннав лейтенант Очередько» аьнна извещени хьийтей штабера.

Цхьабакъда, хIанз а Iоажал тIаенаяц цунна. Паулюсовски арми карайоагIачул тIехьагIа укказа вийрза резерве дIахьожаьва лейтенант. Цигара Донбассе латаш долча тIема доанъошна хьожаьва из.

Перекоп. Укказа кхычакъе саеча тIемаш латт. Юха а салтий атака бут лейтенанта. Гучайоал моестагIий самолеташ. Хьалхарча мугIарашка чуетт бомбаш. юлаш йоача гаргаеш цаI кхет Очередьке кхетак. Юха а госпитале кхаьч из.

ЯIаьхкача хана массехк зале операци а еш, госпитале хул лейтенант. ТIем тIа юха вахавIаштIехьдалахзар цун. Сийлаь – боккхача Дай мехка тIема инвалид хилар цунах...

ЦIенна гаргакхоачаш латтар из, гаьна воллаш бIаргайре нана, мерзIе хийтар из.

— ВоI! Хьо вий из. Фуд ер «Мича вохав ца ховш веннар», «Майра латаш веннав» уж дешаш дар нанас дийцараш.

ХIама дац, нана, тIом тIа моллагIа а ма хийслой.

...Тiема сийлен зале байнарашта юкъе ший тайпан цIи а йийша городе дIавахар Иван Алексеевич. Из водор йозаь дIаяьвккхачара юхадийнъенна городе хозача улица тIа гIолла. Из хилар ший взводо тIом баьча вокзале, тракторни заводе, «Баррикады», «Красный Октябрь» заводашка. Тiаккха «Тiема сийлен зале юхаевна цIаьхха шин тайпан цIи а йийша шин дагахьа аьлар цо:

— Хилийта са тайпан цIи, тIехьенна дагаохаргволаш...

С. ВОРОНИН.

Сибарегiен индустриальни йоккхийча центрех цаI — город Барнаул кастта ший 250 шу дизар дездеш хургья. Таханара Барнаул — из кердача гIирсий город я. Цхьан хана лъсса аре хиннача Барнауле хIана нах чуIеча цIенной йоккха массив хьахиннай. цига вахаш 400 эзар саг а волаш, вешта аьлча городе бахача наькха кхаь даькъах цхь дакъа бараш.

ХIара шера городе бахача нахага кхоач дика кийчдаь революци ялалехьа Барнауле долаш хиннараш массеа чуIе цIенош. Коммунальни боахам дегIабоалабара, чуIе цIеноши хьалдара, просвещени увахцIено лоарарен объекташ хьалъяра иттагIа пятилетке дIадахийта лаьрхIад 500 миллион гарта сом.

СУРТА ТIА: Барнаулера кердача нах чуIеча цIенной массив.

В. САДЧИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ХЕЛЬСИНКЕ ХЬИНХАЧА НАЬКЪАГIА

Кхо шу мара а даьннадац СССР-ан Испанеи юкъера дипломатически гIулакхаш юхаметтаоттадаьчул тIехьагIа, хIаьта а шин мехка юкъе дIа-юха леладу гIулакхаш дика сиха дегIа а даьхкад кердагIа дола доакъош юкъе а увааш дIахо шерлуш а латт. Из боккъонца хьахьокх КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко дIадахача кIирагIа официальни визитагIа Мадриде ваха хилар.

Дукха ха йоаццаш а тIехьа, боккъалдар аьлча, дунен хаалкъашта юкъерча арене изоляци ть яр Испани. Из изоляци яр 1936—1939 шерашка граждански тIом хиннача тIехьагIа испански лаьтта эттача Франко фашистски диктатурагIа хьахиппа хIама. «Каудильо» венначул тIехьагIа лерагIа диктатура дIаяккхаро торо хиннйтар Испанега, цивилизаци прогрессана испански халкъо юкъедихьа доккха дакъа а лоархIаш, боккъонагIа цун дунен тIа йолаш йола моттиг юха а дIалаций.

Европе кхерамзлен цхьана гIулакхаш леладарен совещане доанъошхой долча мехкаша 1980 шера хила соаш йолча шоай викалий аргIанара совещани ара херхжар Мадрид. А. А. Громыко дIахьарча пачхьалкхенна керте латтача каролаца Хуан Карлос I, правительства председателаца Адольфо Суаресоца, кхыча мехкашцарча гIулакхий министраца Марселино Орехаца цхьана къамаьлаш деча хана йоакха моттиг дIалаьцар цу совещанена кийчо ара хьакъехьарча дешo. Къамаьлаш деча дакъа лоацаш хиннараша белгалдаьккхар Мадриде хургдола из вIашагIкхетар конструктивни атмосфера йолаш хилийтар, хельсински тIехьарча акта ерргга подожепеш кхоачашьяра керда хIама юкъехьоргдола, ишттa Европе политически тIемен кхохказ дIабоаккхилга чIоагIдергдола хIама цу совещанех хургдолаш хилийтар.

ДикагIча оагIорахьара белгалдаьккхаза далац таханарча Испанс кулгалхой вай мехкарча викална машаре дахара политика. пачхьалкхенашта юкъера кхохкам дIабаккхарен цхьана гIулакхаш леладарен, кхохкам дIабаккхара процесс кIоаргьярен шерьярен хьакъехьа мел могар дара барта бахкар.

Советски Союзан Испанени юкъерча гIулакхаша Европейски совещане решенеш ка хьежна цхьана гIулакхаш леладара бола хьокхам гоIт. Ховдам боллаш из хьатойт, масала, шин мехна юкъера товарооборот дегIаноагIаш хилар, хIаьта тIехьарча ворхI шера хьесапа гарта дегIагнай из. Дага йоххийта чоагIа дукха ха йоацаш вIашагIъелла «Сокимекс» яха цхьаькха советско-испански арахьарча торговле компани, йоккхагIъярех йолча испански банка представительство Москве хьаеллар, ишттa кхы дIахо а СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра визит йолче хана Испанс кулгаш яадир 1980—1981 шерашка шин мехка юкъе культуран Iилман даькъе цхьана гIулакхаш леладара программа. Кийтъаь а кастта кулгаш яъдергдолаш а я экономически промышленни даькъе цхьана гIулакхаш леладара соглашени.

Мадриде хиннача вертоворни лоархIам белгал а боаккхаш А. А. Громыкос аьлар «из, советско-испански гIулакхаш юкъе массанена а дагайоагIаш йола юкъ юкъеснадчул тIехьагIа, ниисача хьарсам чу далар хьахьокхаш бола цхьаькха цхьа хьокхам ба» аьнна.

ТIЕМА ДИКТАТУРАЙ ПЕШНЕС

Латински Америке тIехьарча хана хиннача событеш хьахьокх дунен цу районе тIехь-тIехьагIа прогрессиви, демократически, антиимпериалистически низаш вIашагIкхеташ хилар, континента халкъаша шоай къаман, экономически, социальни кортамукъал бахьан долаш лоаттабу къовсам чIоагIлуш хилар. 70-лагIа шераш доладуча хана гуш хиппа американски империализмо хьаллоацаш долча фашистски ультрареакциони гIозараша чIоагIа хьийар айдарца буввзабенна революциони болам кIезиг-дукха лаьгIбенначул тIехьагIа укказа ховдам боллаш керда хьал оттaш латт. Эгара хьалда йохаш латт Вашингтоно ший чIоагIагIа бола низ лоархIаш, кортамукъален процесс соцаc континентера империалистий тийшача балха хьашташ лорадара лаьрхIа йола тIема диктатураш. Массе оагIорахьара, эггара хьалха тIема низагахьара. ВIашагIкхийттача Штаташа хьаллоацаш хиниа Никарагуара Самоса мьаза режим халиьен патриотически низаша яьча духьалена лоатта ца туш ежай. Цуна тIехьа ежай Сальвадорски тIема диктатура а. Вашингтоне наькха санна чIоагIа кхераш ба тIехь-тIехьагIа меллуи латтача Чили, Парагвай, Гватемала, кхы дукха мехкий фашистски реакциони режимий позицеш. Латински Америке этта керда ситуаци дика хьахьокхаш я демократизаце процесс соцаc гIерташ реакциони восщина леладаь гIулакхаш телхача Боливера событеш а.

Укх шера августе Боливе тIехьарча пхийтта шера эггара хьалха президент Гевара Арсе керте латтача граждански правительства бе дахад мехкара Iеьдал. Баьнна цул тIехьагIа кхо бутт баьлча эскар ларде а лоацаш реакциони, проимпериалистически гIозараш шоай еха позицеш юхаметтаоттаьгIиргтаб. Цар пачхьалкхен переворот яьй. Пачхьалкхеина керте ше оттаваьн полковника А. Натуша.

Ше ше оттаваьча диктатора вIаштIехьдаьннад ялхха шин кIирагIа Iеьдала доал де. Цунна духьала баьлар берригга мохк. Массанахьа цхьатарра забастовка дIахаьккаяр йоккхагIъярех йолча профсоюзни объединене — боливийски бахьлой центро. Дукха нах юкъебоалаш хиннача митингийи демонстрацейи доанъошхоша хьадда дIадихьад Iальмате сиха тIема режим дIайоаккхилга. Уж хьаллацар керттерча политически партеша, парламентереша, духовенствас, кхы меттел тIемахоша а. Халкъаш чIоагIа гIовттар бахьан долаш президентски дворецера вада везача эттар А. Натуш.

Къаман конгрессо Боливе хинна йолча председателалла хержар цу законодательни органа председатель Лидия Гейлер Техада. Цу посте латташ хургья из хьатIадоагIача шера августе кхачалца, мая бетта чакхдаха лерхIача массане юкъарча харжамашка котвьаьначунга Iаьдал цо дIадаллалца.

ЦХЬОАГIО ЧIОАГГЬЯРА НАЬКЪАГIА

ДIадахача кIирагIа Тунисски столице хилар Iарбий мехкий пачхьалкхенаштен правительстваштен керте латтарий 10-гIа совещани. Iарбий дунен вахаре лоархIам болаш хIама хилар цунах. Цуи тIехьарча декларацe тIе белгалдаь да израильски агрессена духьала, ниисача наькъаца ГаргIарча Малхбоалера гIулакхаш къоастадара тIехьара Iарбаша лоаттабеча къовсама кертера деклар. Царех кертера дар Вашингтона, Тель-Авива, Каира Египет санна капитуляцегахьа Iарбий мехкаш дерзаде гIерташ хилара духьале яр. Палестински Iарбаша шоай заноагIа йола къаман боккъонаш кхоачашъяра тIехьа лоаттабеча къовсамах Палестина мукъалккхара Организаци юхаяккха гIертара духьале яр.

Совещане дакъа лоацаш хинараша чIоагIа харцахьа лаьрхIар Кэмп-Дэвидски соглашени, египетско-израильски сепаратни договор. Цар белгалдаьккхар ГаргIарча Малхбоалерча конфликта ларде латта палестински проблема къоастаярца мара ГаргIарча Малхбоале ниисен чIоагIен машар оттабе йиш йоацилга. Iарбашта духьала долча низаша сопротивлене палестински боламаи ливански правительстваи юкъе юкь йолла гIертaш леладаь гIулакхаш дехад. Iарбий мехкий пачхьалкхенаштен правительстваштен керте латтараша барта а болаш чIоагIдир сопротивлене палестински болам дIахо чIоагIбара, цуиц цхьана Ливан ший лоIаме хилари территориальни бIаргчали толхае йиш лоацилга белгалдаьккхар. Цар цIаькха а чIоагIдир Палестина мукъалккхара Организаци ше цаI мара йоацачоагIа йола Iарбий палестински халкъа викал хилар, хIаьта цо шин лоIаме хилараи шоай пачхьалкхе вIашагIйоллараи йола къаман боккъонаш кхоачашъяра тIехьа лоаттабу къовсам нийса хилари.

Тунисе хиннача совещане харцахьа лаьрхIар ГаргIарча Малхбоале США лелаю политика, белгалдаьккхар Iарбий халкъий овлангарча хьашташта из духьала хилар. Iарбашта юкъерча форума леламга хьожаш хиннача обозревателаша белгалдоаккх лакхерча боарамe цул хьалхагIа хиннача цхьаькха а совещане хIанз ханна антиамерикански лостам болаш гIулакх ца леладаьлга.

Совещане доанъошхоша белгалдаьккхар Iарбашта юкъера солидарности цхьоагIой чIоагIъялза аргйоацаш хилар. хIанзарча хана Iарбий юкъарча стратегена лард ела йолча Багдадски совещане решенешта шоаш мутIахьа хилар.

Совещани чакхоаллаш хиннача заседане къамаьл даьча Палестина мукъалккхара Организаце председателa Ясир Арафата чIоагIа чаьхе лаьрхIар совещане итогаш, цо аьлар, из чакхьаьннай «бизза толам а боанкхаш». Iарбий кулгалхоша, аьлар цо, доагIача тайпара юхатехад Iарбий низеш вIашаI ца кхетийта гIерташ хинна империалистически гIозараш.

А. КРАСИКОВ.
Н. ЧИГИРЬ.
К. ДУДАРОВ.
(ТАСС).

Иссуаре яхача французски городе шa шун ах шун ла шийна нийса Малхбузе кхылоацаш йола советски гидравлически пресс болх беш йола. 65 эзар тонн низ болча пресса проект а оттаяь, кийч а я «Интерпори» яхача французски фирма заказагIа монтаж яьраш советски специалисташ ба.

СУРТА ТIА: болх беш я пресс. Автопогрузчик хьаьънна деталь хьаэцаш йоаал.

Е. КОРЖЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Къилбаседа Ирланде шерра яьржаш латт провинце сага боккъонаш шерра телхаеш хилара. набахтенашкеи тIема - полицейски участкашкеи лийцача наха чIоагIа тIалзар деш хилара духьалара общественноста выступленеш.

СУРТА ТIА: Лонг Кеш яхача концлагерерча политзаключений бараш га доалаш чIь демонстраци.

ТАСС фотохроника.

БIАРГАДАЙНАРАША ДУВЦ

Кампучи: Пол Пота режима Iовдалал

«Нувель» яхача кIирагIа цкъа арадувлача французски газето арадаьккхад Кампуче а хинна цига доал даьча пол потовцаша юхейита уппара тIехьале ший бIаргашта бIаргаяйнача манахиз Франсуа Ван Вандермерша дийцараш. Лоха доаладу эо дийцараш, лоац а даь

* * *

Iальмате чIоагIа лаьтта аьга хIалонбаьча мехка тара я Кампучи: дIа-юха чел хьежача дохадаь цIенош, ишттa дохадаь наькъаш, маIача наькъа, кхалнаькъа, берий тоабаш. Уж лелаш ба чубаха цIенош, саргара нах, доттагIий лехаш Уж ба цIеча кхмерий къахьегама лагерашкара мукъабаьха нах. Iаьдал Пол Пота бе додача хана 8 миллион саг кхмераш бар Кампуче бахаш, тахан царех виcак 3,5—4 миллион саг.

Сона дайнад низтъа мара мотт хьалебе а ца могаш дола бIара а дийраa дагIаш дола бераш, шин хи тIадам санна тера дар уж кадистсыи концлагерашка Iазап эзача бийргешта.

Пол Пота доал даьча хана дикь шерагара бархI шерага кхачалца ха йола бераш Iурра деиз саррапа кхоя тIесалтарашка. Кампучерча къоначa нахах гуттиранс эсаш дар. Нагахьа сайна йорча квоачашъе ца мегача царна даа хIама лацар. БархI шерагара пхийтта шерага кхаьча цар ускарийи йижарийи хIаранче дийнахьа кубометр лаьтта ахка дезаш бар.

Кампонгсы яхача моттигерча бой приюте верда Iаьдалаш дикагIа кхаба гIерт бераш, хIана аьлча мехка кхоане я уж. Царна тел бананаш гIаний диала чу кхехкадаь дуга, баьшдараш доацаш да укказа. хIана аьлча уж вIалла ца леладеш дIадаьхадар. Приюте хIанз укх сахьате дукха хIамаш долцаш да. амма цунна керте латтараш чIоагIа дог лазаш ба берех.

Дикь шу далаце дола бераш бIаргадов практически вIаштIехьдалазар са. Хетаргахьо, полпотовцашка доал хиннача хана Iо кIезига дени хинна хила деза. уж, хIаьта Iодаьраш а довш хинна хила деза. ХIанз укх сахьате Кампучерча къонача кхалнахах ахаш бер хулаш бац. НизагIа байтача балхо. могало, тIалаьттача кхерамо бер хургдоалаш айнбаьхаб уж. ХIаьта Iодерапа а хана хьалха ду бераш.

Мехка бисабац айлен хьалхалах тувлабеннеи нах. «Сийлахь-йоккха Камбоджа» хьалъеча пэрга дакъа лоацургдоацандаь, уж дIабоабар, боабора.

Дукха ха йоацаш мехка тIаэтта хинна бала мел боккха хиннаб кхетадара Пол Пота режим чишта хиннай ха деза. Баттамбанг бодача наькъа тIа шийна ший сесаги лагере хиннчул тIехьагIа дийна диса шин бери а долаш вола инженер кхийтар сох. Цо дувц: «Са-м аьттув хилар. Нийс берах шинь юхедисар са, вокхот могадза дайча дала а. Со малагIа професси йолаш ва диела а лечкъадора аз. из даьдецаре восацар хургвар со. Сай сесагаца дута кхай тIа бора аз болх. ВIашагIа-м кхетийтацар тхо бетта массеха дийнахьа мара. ХьалхагIа дуга паделг телар тхона. Амма кастта рашон хувцаелар. алхха суп тела баьлар тхона: 250 грамм дуга, бананови дисташ, кIезигa баьцадараш, хьажкIаш, хий. Из деррига а бIаь сага лаьрхIадар.

Са переводчик коммунист вар. Медицински факультете дийша я ваьнка. 1975 шера гIаз а ваха ший мехка цIаверa из Пенине гIолла. Пномпеньски аэропорте из воалавеш баьха китайски специалисташ чIоагIа безбаь тIайийцар. ХIаьта ярех уккаица цхьана цIабаькхна кхы хамбодажийнаи цу сахьате депортированни наха йолча дагеренка дIахьожабир. Дийна висаи из духьхал цо болхло ва ше аларагIа. Мохк мукъабаккхалца йолча хана экскременташ лохьаш хилар. Цуи берррига дезал хIалакбаьб.

Пол Пота режимо ший тайпара тьакъалах тувлабора нах. Ишттa дувцар цхьан кхалсаго: «Юрта къиза наказанеш йора къушта. Цар пIелгаш е бIарчча кулга дIадоаккхар. Дукхазза тоабаш а еш хьунагIа дIакхувлар нах. Цхьа со, царна тIехьа а яха. петарашта юкъе лечкъар, тIаккха деррига а бIаргадайра сона. Полпотовцаша хенех дIабехнар уж, урсашца гаьгаш эттIайора, чура дийхкаш хьа а доахаш цIера тIа доттар. ХIаьта судаш яь бола вожаш бIара а хьежаш латтар шоай аргIа хьатIакхачарга хьежаш»

Фармацевт хиннача цхьан саго дийцар «медицина курсех». Берригa лораш боабаьчул тIехьагIа цар метта ахархой уттабе лаьрхIар режимо. Хьалха нагода хиннача эдене чу лаьхар дуга дийнача кхашка болх беш хинна цхьаккха лавар доаца нах. тIаккха истолех дIабийхар уж «Инструкторашка», цу наькха гаьгаш эттIа а еш, дувцар «студенташта» дего, пехкаша, дийхо болх мишта бу. Из дувцар уж нах бовлаца.

ХIанз хайнад, Пол Пота оттаь этапех нах хIалакбара план хинна хилар хьалхагIа — интеллигенци, тIаккха — городашка баха нах, тIехьара а, дешеы яден хоеш бола берригa нах. Иx унзара план тIера ца бовлаш кхоачашъеш хиннаб. Аххха режим йохар бахьан долаш цехар из план кхоачашъелга кхоалагIа этап йолаялале хьалхха

(ТАСС).

ВАЙ—ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ

ДОТТАГІАЛ ЧІОАГІДАР

1980 шера юккъе шинъ лоаркІаме дата белгалдоаккхаргда Венгерски Халкъа Республика къахьегамхоша. Март бетта хургъя Венгерски Социалистически Болхлой парте XII съезд, апрель бетта 35 шу дуз мохк фашизмах Іазапах мукъбаьккха. Уж чакхдувл венгерски советски халкъашта юкъерча доларгдоацаьча доттагІалех бертате цхьан гІулакхаш леладарей байракха кІал. ВІашн доттагІал леладелча шерашка шерра даьржад областашта, городашта, предприятешта, Іилмани дешарей заведенешта юкъе тассалуча вошала бувзамаш.

Кавказа лоамашта гаьна я Социалистически Венгри. Амма бокъонца болча доттагІий гаьнен-гартен яхар мо дола хІама лоархІаш а дац. Цулухьа Нохч-ГІалгІайчеи цунца гаргалол тессача Комаромски областеи къахьегамхошта юкъера доттагІала бувзамаш шерагара шерага шерлуш а чІоагІлуш а латт. Вайна юкъе эзараш километраш хиларо новкъарле яц бокъонца дола интернациональни гІулакхаш детІахара. Дукхача къамех бола нах бахача вай республика къахьегамхой чІоагІа безам болаш ба вошал долча венгерски халкъа вахар довза, геттара раьза хиле тІаэц социализм хьалъеча доахача толамех дола хоамаш.

Деррига а кйс шу мара даьннадац вай хьалхара делегацеш дІа я хьа я яхийта. Хьалха вІашагІкхийттача хьалхарча минуташкехьа вІашагІкхийтар хьамальлаш, вІашагІъийра доттагІий метташ.

Цу шерашка дукхазза яхай дІа я юха а партийни, советски, профсоюзни а комсомольски а балхахой, болхлойи колхозхойи, культура а искусства а деятелий доттагІлех делегацеш, художественни самодеятельноста коллективаш. Республика къахьегамхоша къьестта дика тІаэцаш я «ДоттагІлех поездашь». Цига дакъа лоацараш ба производстве хьалха латтараш, социалистически ялхь котбаьннараш, промышленностех юртбоахамаи специалисташ, тІемех къахьегамея ветеранаш.

Даима чІоагІлуш латтача вай доттагІалах дувцаш йола материалаш ког дІа мел баькхача то йиш я вай республике. НГІАССР Министрий Совета цхьан зале латт «Побратимы» яха тематически выставка. Ия санна йола стендаш латт СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически заводерча, «Коминтерн» яхача шелковски колхозерча, «Красный молот» заводерча, Калинина цІерагІча Науроски номсий совхозерча, «Электроинструментъ», «Мединструменты» яхача заводашкарча, кхычахьарча советско-венгерски доттагІала Общества юкххьанарча организацешка.

А. П. Чехова цІерагІча библиотека кхыча мехкий отделе дакы книжкаш дешараша хоатташ да венгерски меттаьара литература. Дукхача книжкаш дешарий формуляраш тІа дІаязъяь я Шандора Петефи стихай сборник, венгерски писателий книжкаш, учебникаши словараши, информационни бюллетенаш.

Республикански краеведчески музее хьалъй «ДоттагІала чІоагІдала деза» яха выставка. Укказа хьахьокхаш да вай республика делегацеш вежарий мехка йолаши венгерска делегацеш Нохч-ГІалгІайчене хиннача хаеи даьха сурташ, венгерски вежараша тайнна совгІатеш, г. Татабанья социалистически къахьегама бригада байраххилг, кхыйола материалаш.

Массехк шу да № 18 йолча Грознерча юкъерча школе къинаре болх беш интернациональни доттагІала клуб йола. Дукхахча дешархоша кехаташ язду шоай ханиарча венгерски берашка. ХІаьта цу тайпара йола клубаш вай республике итташ я.

ДоттагІий бувзамаш кІоаргдеча хоалуш дакъа лоац советско-венгерски доттагІала Общества республикански отделене. Цун коллективни членаш йолча общества моттигашкарча организацеши итташ эзараш болхлойн ахархойи, интеллигенце викалаш, дешаш бола кагирхой ба. Укказа чакхйоаз доттагІала сайренаш, лекцеш еш, докладаши беседаши ю, выставкаш вІашагІъехх, Венгре вахара лоархІамеча событешта хетадаьча кинокартинашка хьеж, тематически сайренаш ю, гаргалол тессача области викалашца я. ХІаьта иштта Венгре кхиначча вай республикерча махаца а вІашагІкхетараш чакхдоах.

Комаромски областои Нохч-ГІалгІай АССР-ои яьча вІаши юкъера бувзамаши цхьан леладу гІулакхаши детІахдувлара соглашенега хьежа дукха тематически гІулакхаш чакхдоах иннихьа а. Шерагара шерага чІоагІ а ду чулоацам кердаа бувл юкъе латтача культурни бувзамий.

1977 шера «Башлам» яха Советски района культура ЦІен халкъа халхарий ансамблага хьожаш хинараша Іалаьмате дика тІа а оцаш концерташ тийлар Будапеште советско-венгерски катиркхой доттагІлех хьалхара фестиваль йолаш.

1978 шера Комаромски областе вІашагІъелла пионерийн школьникийн Дворецерча изобразительни искусстве студе дешархоша дийхкача суртий выставка. Вошал долча областа бераша дийхкача суртий цу тайпара йола выставка хилар вай республике а.

Укх шера из дика традици дІахо хьош я. Май бетта П. Захарова цІерагІча изобразительни искусствай музее хилар Дунен халкъашта юкъерча бера шера хетаяь йола «Сона дуне гу» яха берий художественни школай дешархой балхий республикански выставка. Царех шортхкъ совгІа дикагІа бола болх вайна гаргалол йолча Комаромски областа пионерий областной Дворецаь бахьийтар республика культура министерстваи комсомола областной комитетои цига вІашагІъеллача «Тхо Ленинен партех гІулакха тешамо да» яхача девнзагІча тематически выставкана.

Январь бетта «Асса» яхача халхара Назрановски халкъа ансамблей «Березка» яхача хинаний культура ЦІен вокальни группа самодеятельни артисташа хьокхараши ладувгІараши дика тІа я эцаш концерташ уттадир Комаромски областа къахьегамхошта. Чакхъьаьккхий венгерски киноискусства фестиваль.

СССР-и Венгрей культурни дакъе цхьан гІулакхаш леладара дІахагІа хьежа чакхъьаьккхай венгерски драматически искусства Ерригсоюзни фестиваль. Цу фестивале хьинаре дакъа лаьцар республика театральни коллективаша. Нурадилов Ханпашин цІерагІча театро Ш. Петефи пьесах оттаьь «Цокъи гиенеь», Лермонтова цІерагІча театро И. Мадача пьесах оттаяь «Сага трагеди» яха спектаклаш СССР-ан ВНР-ан культура Министерствайн ВТО-и лаьрхІача дипломашца белгалъьхай. Творчески вІашагІкхетараш хинная хьежа спектаклаш йийцай, венгерски театра хетаяь выставкаши беседаши яьй, театрий артистий промышленни предприятей, гІишлонхой коллективашца, юртарча къахьегамхоща творчески вІашагІкхетараш хинная. Шоаш Нохч-ГІалгІайчене хиннача деношка венгерски хьашаша дайзар вай республика истори, культура, искусство.

Сентябрь бетта доттагІала визитагІа вай республике хилар болхлой, ахархой, художественни самодеятельноста доалъьонхой юкъе а болаш хиника венгерски делегаци. Шоаш вейшита дакккача кІирагІа массехк районе, промышленни предприятешка хилар венгерски доттагІий, художественни самодеятельноста концерташ тийлар. ЦІакхе а йилурговаш сакъердаме яр «ЦІемрамор» яхача фольклорни ансамблей «Чимпой» оалача музыкальни коллективеи выступленеш. Республика зрителашта совгІата венгерски халкъа а кІанзара а дукха иллеши халхарши декадар цар.

ЧІоагІа безаме а хьамсара а дар художественни самодеятельноста шин коллектива — венгерския Комаромски областе яха хиннача «Асса» яхача халхара Назрановски халкъа ансамблей — вІашагІкхетар. Венгерски доттагІий хилар районерча тІемен къахьегамех сийлен музее, «Электроинструмент» заводе. ХІаьта саррахьа города культура ЦІагІа цхьан концерт оттадир.

ХІанз изобразительни искусства республикански музее латташ я Комаромски областа художникий балхий выставка. Выставка дувц Венгре историх, цун таханарча денах, хІаьта хьежа ухарш чІоагІа раьза а ба.

Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхошта дилза а дага латт дунен халкъашара доттагІал бІарга са санна лораде яха ленински васкет. ХІаьта тахан вай шин мехка къахьегамхой дегаи пхьваш цхьатарра деттадуш да. Вай дІахо йодача хана а де мел дезар дергда вайна юкъера вежарий гІулакхаш цІенка а доккргдоаца доттагІала чІоагІдара.

А. МИТРОФАНОВ,
республика культура министра заместитель.

КХОАНА А. Г. РУБИНШТЕЙН ВАЬ 150 ШУ ДУЗ

Антон Григорьевич Рубинштейн (1829 — 1894) Дайймехкен дунени музыкальни культура историена юкъеваьха ший хахара сийлахьвоккха пианист, гІорнаьпа композитор, музыкальни общественни деятель санна.

А. Г. Рубинштейна просветитело санна дукха болх баьб эрсий профессиональни музыкальни культура юкъара боарам айбе гІерташ. Из хиннав Петербурге эттара хьалхара эрсий консерваторин Эрсий музыкальни обществон вІашагІъеллар, цо вІаштІехьдаьккхад эрсий пианистически школа хьаелта а.

Рубинштейн композитор хилара чарра тайп-тайпарча жанрашка болх беш хиннав. Цун произведенешка шерра хьалъекха я эрсий фольклора интонации малхбоалехьара мелодеши. Ший кхолламца нинъ боанкхаш хиннан из тІехьайоагІача тІехьен музыкантешта. Композитор эттара хьалхарча эрсий инструментальни концерта, «Демон» яхача эттара хьалхарта эрсий опера автор ва. А. Г. Рубинштейна кердача жанрашнаь формашнаь шерьлий фортепьяний репертуар, чІоагІа дІаейзай цун романсаш.

А. Г. Рубинштейна музыка дуккхача наха къердаш а, хІаьта тахан радио, концертни театральни спектакльи ейаш я.

ТАСС фотохроника.

ДУККХА БІАЬШ ШЕРАШ ХЬАЛХАГІАРА ТІЕХЬАЛЕ

Цхьан рубес тІа (малхбоален воаза четверостишье) аьнаш: «Лаьттан чекашара Сатурна лакхалента кхаччалца дуне хьаллалара ерригга къайленаш яйай сона, гоцал а харцо а вІашагІъйилхара чуваьнинах, дерригача чводанех цаІ мара бесабац сона хьа ма боастелуш — из хатара шод...». Уж дешаш аьнар ва Абуали Ибн-Сина (Авиценна) воккха уйлане, Іилмахо-энциклопедист, Малхбоален поэзе корифеех цаІ. ЮНЕСКО баьча соцамагІа хьатІадоагІача шера ерригга адамле из ваь 1000 шу далар дездеш хургъя.

БІЕХАЛА ХЬАЬКЪАЛИ ВАХАРА КАДИ

Медицински эмблема — бІехал тІахьарча кубок — автор ва Авиценна. Эзар шу доалаш латт дерригача дунен тІа дарбан инзий символ а хиша из дІаотта. Бакъда, Абуали Ибн-Сина графически лехамаш цун вахара керттерча гІулакхашта юкъе цхьа дакъа мара дац.

Ший хахара бокъонца дола медицински энциклопеди из оттаде волалуча хана цун 20 шу (1000 шу хьалхагІа) доалош мара латтаьар. Ибн-Сина шийна хьалхашка чІоагІа майра деккар оттадир: Гиппократа (вай эзам хьатІакхачеле хьалхагІара V бІаьшере) балхий чІоагІа аннями а йолаш, детІанхача ІарбИйи таджикско-персидски медицина кардагІдаьнарош цхьана вІашагІтохилга, индотибетски медицина опыт цуйна ІотІатохилга, ший опыта дарда тІа цу дерргне а теоретически обобщени елга. Пхе томах латта «Лорий Іилма Канона» свод ший 40 шу даьлча яздаь ваьнав из. Цу хана медицине, поэзе, философе, педагогике, музыкальни искусстве цуна ковчох саг шенвала йиш йоацаш лаха дар цун сий.

Кепа тоха ставок хьаьльчул тІехьагІа цун шекъостаалца эттара хьалха арахийцча книжкаца дар Авиценна «Канон» (1473 ш.) Европерча эттара къаьнагІа йолча ерригача университеташко бІаьшерашка медицина керттера учебник лоархІаш хилаб из болх. Малхбоален цхьадолча мехкашка хІанз а «Канона» тІа а хьожаш дарба ду. ХІаьта цох цхьанне а тамаш а яц.

ИБН-СИНА ФАРМАКОПЕИ ТАХАН А БОЛХ БЕШ Я

— Ибн-Сина болх хІанзарча медицина лоане гІара хьежача, безам гІаувлаш ба цун теори практикаца айхха ювзаенна хиларца, — йоах Таджикистана Іилмай Академе гастроэнтерологе Института директора академика Хвмид Мансурова. Цун хьиарча наха а тІехьа тІабоагІачар а «Берригача лорий лор» оалаш хилпача Ибн-Сина дарба де Іомавав ца Іеш. Лазар хилара бахьан къоастаде а Іомаву. Медицине профилактически лостам тийпачарех цаІ ва из. Сага цІеко кІал хулача рашто — чо санна бибикъача вІано хьоадеш хина эпидеми — Ибн-Сина рекомендацеех ах бІаь шу хьалха дІа мишта даькхар дувцилга таджикски лорашта хрестоматийни масал я хинна дІаэттад.

Хьалхара шу дац «Лорий Іилма Канона» чулоацам гастроэнтерологе таджикски Института фармакотерапи экспериментальни лабораторе еча Іилма-тохама программашта юкъебнхья. Ибн-Сина а ширача ханарча кхыча лорий а рецептура дукхагІа юкъейоагІача баьцех малагІо дарба доал хьажа лаьрхІад Іилмахоша. Цуна цхьана къоастае эзар хІанзара цар Іилман цІерап, хІанзарча бустамашца воаэл вІаштІехьдаккха дезар, терминологи ниісъе езар.

Иштта, хІанзарча медицина теркам тІабахар, масала, къьанарча рецепташка тайп-тайпара цІераш а йоахаш нийслуча ях тайпарча барбарнса. Цу баьцо къахьбарг дІабоаьх, ший сойаду, дихьа а керарча яхьча органашта а хулача пхьадолча лазарашта дарба ду.

ХІанз Іилмахоша дика фармакологически анализ яьй 30 гаргача баьцовгІашта, из болх дІахо беш а ба. Ибн-Сина дарба деча юкъе йоагІача тевхарий, скорпионий, хьайбай тайп-тайпара маьженаш тахка лаьрхІад.

«АЗ ГУЧАЯЬХАЯ ЕРРИГА КЪАЙЛЕНАШ»

Абуали Ибн-Сина Іилма тІехьале Таджикистане Іомаеш ба философаш, филологаш, педагогаш. Сийлахь-воккхача энциклопедиста медицински балхаш тохкача пионераш а хиина республике дІаэттаб Абуали Ибн-Сина цІерагІча Таджикски медицински института Іилмахойи студенташи.

Иштта, цу дакъе болх беш ба Таджикистача Іилма Академе ботаника Института Іилмахой а. Республика доалой тІа йола дарбан баьцаш лохаш а тохкаш а ба уж. ХІанз хоиш да СССР йоацаш йолча дарбан баьцех дикагІа дакъа Таджикистане тІайоалага. Укказа, масала, тоъал дукха я лакрица (солодка). ХІаьта из буц тохкамхошта гучадаьнначох. Малхбоален ширача ханарча лорий рецептуре «вихара оелал» — женьшенал — дукхагІа хьехаш.

Юоий ЗЕММЕЛЬ,
АПН корреспондент.

ТІАКХУВШ ЙОАЧА ТІЕХЬЕННА...

ХІара шера Российски Федераце чакхдоах «Театри бераша» яха театральни кІира.

Укх шера 25 ноябре дІадоладенна 2-ча декабрга кхачталца хургда из цІей. Карарча шера из хетадалд Дунен халкъашта юкъерча бера шера. Цун дезап — «Даьхено — бераша».

Цу цІеІга дика кийчденад укх шера Нохч-ГІалгІайчера профессиональни а самодеятельни а театраш. Иштта, Нурадилов Ханпашин цІерагІча Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен театро эттара зІамагІа долча бераша кийчъяй «Фаьлтагара фаьлтига» яха спектакль. Ланнерча классашкарча дешархошта — «Тхо, лохе култаш яздараш» яха премьера. «Къонгаш бовча хана» яха драма. «Цамогаш воаца ухато» яха комеди, «Шин аьлап Іу», кхьираш.

М. Ю. Лермонтова цІерагІа эрсий республикански театро гойташ я къонача зрителашта шоай керда премьера «Школа къежачуз тІехьагІара бийса» яха В. Тендрякова из цІи йолча повестах язъьча пьесах йола премьера. Самардийнахьа цу премьераге хьожаш бар дешархой. Укх «КІира» хетаяь зІамигача а къонача а зрителашта театро гойташ ба «Безам воаца город» яха фальм, «Са дог доахилга» яха премьера, «Будапештера Жужа» яха комеди.

Республикера эттара зІамагІа дола бераш хьожаш хургда Республикански техникий театра «Воккха хила безам ба са», «Іа лохе — корадаоагІаргда», «Сакъердаме чайтоагаш» яхача спектаклашка.

Цул совгІа, цу театральни кІира лаьрхІа спектаклаш гойташ хургда республикера самодеятельни а халкъа а театраш. Иштта Назранерча хІйцха театро гойтаргья «Тамара» яхеи «Дауди Совдатъ» яхей спектаклаш, Сунженски халкъа театро кийчъьай «Снонерохи» яха халкъа представлени. Шоай дикагІа йола спектаклаш бераша гойташ хургда пионерийн школьникийн республикански Дворецаь самодеятельни театр, Нохч-ГІалгІай комсомола республикански преме лауреат дола просвещене республикански ЦІен халкъа театр.

Ала доагІа, спектаклаш гойта ца Іеш, театрах, искусствах лаьца беседаш, лекцеш еиаргья актераца, режиссераша, кхыболча театра викалаца, берийи театра белхахойи вІашагІкхетараш хургда.

Бек АБАДИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

МАССАЗА А ХЬАЛХА

Вай обороии общества чубоагІаш болча ахчан пайдаь эттара керттера бар ДОСААФ лотереях бар ба. Лотерея ехка баьккха пайда дІабоехийт учебни спортивни гІишлош хьалъеча, тІема-технически спорта тайпаш детІадоаладеча, нагиркой Советски Эскаре гІулакх де кийчбеча.

Укх тІехьарча массехк шера лотерейн билеташ дохкилга ханал хьалха кхоачашдеш хьа воагІа ДОСААФ-а Ачхой-Мартановски РК председатель Х. А. Юнусов. Іалаьмате дика чакхдаьккхад цар из гІулакх укх шера а. 1979 шера эттара хьалха арахийцача лотерея шоашка дІадахийта 9 эзар сом мах бола билеташ цхьоалагІча майя декха баьхар уж, хІаьта шоллагІа арахийцараш — 15 ноябре.

Хацал хьалха уж декха чакхдоахача хьинаре дакъа лоаи общественни распространителаш болча Ачхой-Мартановски района белхахочо Р. Б. Нунтаева, райбольницен «Орджоникидзевский» совхозеи кассираш Р. А. Арсангиреваси Р. Муртазалиеваси.

Л. ПУЧКОВА,
ДОСААФ обкома йоккхагІйола инспектор.

БЫТОВОЙ ГІУЛАКХАШ ДУ КЕРДА ПУНКТ

Дукха ха йоацаш Грозне Ленина улицагІа болх бе йолаенна городской бытовой гІулакхаш ду керда комплексни пункт. Бахача наха тайп-тайпара бытовой гІулакхаш ду керда прогрессивни форма я из. Укказа йоккха говзал йолча закройщикаша, мастераша дІанйду маІача наьха, кхалнаьха, берий барзкъаши моги гІирси хьабара дола заказаш. Пункте йолаш йолча полуфабрикатех паьльто, костюм, коч, кхыдола барзкъаш тегийта заказ де йиш я. ХІаьта мастераша сихха бустам а баькхе лоаццача хана заказ кхоачашду. Цига цІендайта химчистке барзкъаш дІадала а йиш я.

— Сака иштта хьанйду трикотажни барзкъаш дара заказаш а, — йоах пункта заведующи Татарханова Яха Багаевнас.

Вайна дика гуш да тІехьтІехьагІа бахача наха тайп-тайпара гІулакхаш долга тоадуш доагІаш хилар. Грозне республика районашкеи укх шера хьалъяьй бахача наха бытовой гІулакхаш ду массехк объект. Орджоникидзе цІерагІча проспекте хьайиналай Центральни ювелирни мастерске. Ленина улицагІа хьаелла кийчъеш я маІача паьхен кхалнаьхен парикмахерске. Хьалдаьь доалаш латт республикански быта ЦІа. Цига тІехдика кхоачашде лерхІ бахача наха деш дола керттера бытовой гІулакхаш. Иштта хьалдаьь доалаш латт быта цІенош Карагалинская, Орджоникидзевская яхача станицашка, бытовой гІулакхаш дара цІенош болх байта долалуш да Гудермесска района Энгель-Юрта, Грозненски района Чечен-Юрта.

Ф. МАЯКОВСКИЙ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

27 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — ІуІйранара гимнастика.
9.05 — «Полисе экспедици».
9.35 — «Подпольни обком болх бем я» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм. «Ііим» яха хьалхара сери.
10.45 — Концерт. Ингтедаьча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Юртара балха денош». Кинопрограмма.
15.25 — Н. Островский. «Мишта чІоагІделар болат».
16.10 — «Боалама механизм арахьаьккха товар».
16.35 — «Кагирхошта йола вшарий сайренаш».
18.15 — «Іиман вахар».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Сага закона». Телевизионной кехкашта жоп ду профессора М. М. Бобаева.
19.20 — РСФСР халкъа артистка В. Левкос дІалокха П. И. Чайковске романсаш. Фильм-концерт.
19.55 — «Подпольни обком болх бем я» яхача телевизионни дукха серийни художественни фильма премьера. «Ноккха отрад», яха шоллагІа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Документальни экран». Перерыве — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Дай-нганой, шнана!».
8.40 — Ботаника. 5-гІа класс.
9.00 — «Петилстиа — са хьамих я».
10.10 — Французски мотт.
10.40 — Физика. 8-гІа класс.
11.10 — Профтехучилищай дешархошта. Эрсий мотт. Морфологи.
13.25 — Философи. Материалистически диалектика керттера законаш а категорей а. КхоалагІа передача.
14.15 — Подготовительни отделеней лаьрхІараш. Эрсий мотт.
14.45 — Б. Розова драматурги.
15.30 — Экран — лора.
16.00 — «Хьа ленински библиотека. «Коммунизмера «Ленинна» яха берий вахар».
16.30 — Астрономи. 10-гІа класс. Планеташ.
17.05 — «Эттара хьалхар». Іилма-популярни фильм.
17.20 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гІалгІай меттала).
17.35 — «Хьадийлаа пиеьто» яха документальни фильм.
17.45 — «Социалистически пааи оттамра принципаш» (нохчий меттала).
18.00 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолана».
18.20 — «Лаьтте леладерий хІанара йоаххолаш». Юртбоахама обозрени.
18.30 — Іелсхьамарьчо каттарш ду, критика ю, хьехамаш ду...».
19.00 — «ГІулакхаш — кердадар лахар — совам бар».
20.00 — «Бийса дикъьала хайпа шун, бераш!».
20.15 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
21.00 — Троцюк. «Вай вахара Іуйре» яха вокально-хоровой цикл.
21.40 — «Айрик дади» яха художественни фильм.

28 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — ІуІйранара гимнастика.
9.05 — «Кагирхой творчество».
9.35 — «Подпольни обком болх бем я» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм. «Ноккха отрад» яха шоллагІа сери.
10.30 — «Кинонинкъбара клуб». Ингтедаьча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Хьа къахьегам, хьа гиблие я». Документальни фильмай программа.
15.45 — «Дьахен сурташ» вокальни цикл.
16.00 — «Айтматов Чингиза дувц...».
16.45 — «Шоаш дола моттиг хьалохайта, зурманчаш!».
17.15 — А. Цадикевски цІаьнле лелача хьалхьа инструментий ансамбля концерт.
18.00 — «Москвано яха вІашагІбеттабалар».
18.30 — «ХІара сурта тІа мила ба».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — Республика хьайбаньча Денга Югославе Социалистически Федеративни Республика хьамаи дезача денга. Концерт.
19.35 — «Подпольни обком болх бем я» яхача телевизионни дукха серийни художественни фильма премьера. «Партизанаш» яха кхоалагІа сери.
21.00 — «Ха».
21.45 — Футболах йола УЕФА кубок. «Локомотив» (София) — «Динамо» (Киев). Софийра передача. Перерыве «Тхан дунен тІа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Шахматни школа».
8.40 — Физика. 7-гІа класс.
10.30 — Профтехучилищай дешархошта. Юкъара биологи. ХІаштара селекце товамаш.
11.20 — Амараш. Эрсий хьалха инструменташ. Студенташта-заочникашта.
12.00 — Физика. 3-гІа курс. ЧІоагІача хІамай квантовой теоре элементаш. Хьалхара передача.
13.05 — Подготовительни отделеней лаьрхІараш. Физика.
13.35 — Іилма-популярни программ.
15.20 — Ленински моттигашка гІолла.
15.35 — «Дешархи» (гІалгІай меттала).
16.55 — Шун кийчал тарже тІа. С. Арчаков. «Іуйра дика хийла» (гІалгІай меттала).
17.10 — Документальни фильм.
17.20 — Къахьегамца сийлахь ца саг. «Заслужени Сельтагиреева» (нохчий меттала).
17.30 — Фильм.
17.35 — Детала гІулакхой шенагенна. Эзделана хилар.
18.00 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолана».
18.30 — «Премьера дІакхьиачуя тІехьагІара хьамаьа», «Хаата чем» яха художественни фильм.
19.00 — Хоккеях йола СССР чемпионат. «Торпедо» (Горький) — ЦСКА. Город Горькера трансляци. Перерыве — «Бийса дикъьала хийла шун, бераш!».
21.00 — Симфонически концерт.
21.45 — «Бераш», «Сопо» яха Горьке произведенеи цІераш йола телевизионни короткометражни художественни фильмай программа.

РАДИО

27 НОЯБРЬ

6.00 — «Юртара Іуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Лирически мелеш.
8.45 — «Дина тулаьадара лерагІа гІолла». Историчесни Іилмай доктора В. Б. Виноградова хьалхара беседа.
9.10 — «Тхога ладу» радиовыпуск (нохчий меттала).
9.30 — «Къона вай замана» (гІалгІай меттала).
10.00 — Передачай программа. Хьоттамех бола хоам (эрсий меттала).
10.00 — «Илли — эшаршица денарда дарда я». Беседа (гІалгІай меттала).
10.15 — «Лакхара доаал йола продукташ — дукагІа». СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химзаводера передача (нохчий меттала).
10.30 — Хьалхалаттача хьайбин лехадерашта дола концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

28 НОЯБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Миррадизм — кхера хьежача». ШоллагІа беседа (гІалгІай меттала).
8.40 — Ленинах, Даьхенах, партех дола мелеш (нохчий меттала).
9.15 — «Сага бокъонех а цареx хандар дуьнанех а дола бакъдар» (эрсий меттала).
9.30 — «ЦхьоагІо йолча дезале» яха радиовыпуск (гІалгІай меттала).
9.50 — Амараш (эрсий меттала).
10.00 — Передачай программа. Хьоттамех бола хоам (эрсий меттала).
10.01 — «Дунен халкъашта юкъера обзорени» (нохчий меттала).
10.15 — «Юрта сайре чІаенай». Корреспонденци (гІалгІай меттала).
10.45 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

Хоаттам

Тахан республике гІоллеи Грозне моркхаш а йолаш цхьайолча моттигашка лаьгІо догІа а деяхаш, дохк а доалалаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 7—12, Грозне 9—11 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана моркхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догІа а делхаш, дохк доалаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 2—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 1—8, дийнахьа 7—12 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

БЕЛОРУССКИ ССР. Инча яха миллион пар кулгехйоаккхоргаш арахец хІара шера Гродненски кулгехйоахкоргий фабрико.

Дукхха нерда хІамаш юкъедолаладаьд гродненски модельераша гуйрен-Іан нердача сезона. Арахеца йолаьй 60 совгІа моделагІа йола маІача наьха, кхалнаьха, нагиркой, берий кулгехйоахкоргаш.

СУРТА ТІА: нерда варенаш.

Б. КОЗЮЛЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

ФЕ ХИЛА

Наькъашка лелара бокъонашка диллача говра ворданша бийсана лелаш хилча хьалхашкахьа сийрда фонари тІехьашкахьа цІе фонари олла еза вордана.

Бакъда, хІаьта а Назрановски районерча Экажкъонгий-Юрта ваха М. Б. Муталиев яз бокъо толха а яь Ростов — Баку яхача боннхача новкъа ваьнав ворданца. Цига автобус тІа а кхийтта лозаваьв из ше а вурийтта шу даьнна цуи йоІ а. М. В. Муталиев Назрановски автотранспортни предприяте водитель йолаш болх беш ва. ХІаьта наькъашка лелара бокъонаш хоши хила везаш а ва.

Наькъашка каст-каста зуламаш хул йодача транспортал хьалха валара бокъо телхаяр бахьан долаш. Цу тайпара зуламаш дуккагІча хана нах бош а нийслу, хІана аьлча дукъаьла йоагІача транспортни средстваш тІакхетар чІоагІа кхераме хІама доландаь.

Грозненски района «Аргунский» совхоза отделене управляющс Л. З. Тосуева ший «Жигули» яхача автомобилаца Ростов — Баку яхача новкъа водаш тІаккхача йоаллаш дукъайоагІаш грузовой автомобиль йоаллаше а хьалхазакха а веина ший машин тІатехай грузовнна. Из бахьан долаш Тосуев ше а цукха уллув ваьгІа цхьа пассажир а вайнак, тІехьашка ваьгІа вок пассажир чІоагІа лоза а вав больнице вихьав.

Цу тайпара зулам даьд Нохч-ГІалгІай сбыта треста водителна А. Махмиева а. Цо «Скоря помощь» яхача машина тІатехай ший машина, хІаьта наха медицински гІулакх де болхараш лозабьб.

ДІадахача кІирагІа (15—22 ноябре) республика наькъашка 59 авари яьй, кхо саг веннаь. 29 саг лозаваь. НГІАССР МВД ГАИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместитела — 9-24-03; бехктохкана секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностех транспортех — 9-24-01; юрта бахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-2404; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка.

СФ02392. «Грозненский рабочий» издательства типографи. Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 6782.